



farkasok
között.

MÁRTON

1932

KORDA·R·T·KIADÁSA·BUDAPEST·1932

HERWIG FERENC:

A FARKASOK KÖZÖTT

(ST. SEBASTIAN VON WEDDING.)

MAGYARRA ÁTDOLGOZTA:

MÜLLER LAJOS S. J.



KORDA R. T. KIADÁSA. BUDAPEST, VIII. MIKSZÁTH K.-TÉR 3.

N. 150/1922.

Imprimi potest.

P. Franciscus Xav. Biró S. J.
Praep. Prov.

Nihil obstat.

Budapestini die 3. Junii 1932.

Dr. Julius Czapik
censor.

No. 1721.

Imprimatur.

Strigonii, die 11. Junii 1932.

Dr. Julius Machovich
vic. gen.



Előszó.

A mű szerzőjéről így ír a *Katolikus Lexikon*: *Herwig Ferenc, német elbeszélő (1880—1931) Weimarban élt. Történeti elbeszélései: Die letzten Zielinskis.; Die Stunde kommt.; Jan Werth.; Dunkel über Preussen.; Deutsche Helden-legende. Újabban a nagyvárosok szociális és erkölcsi nyomorát festette erősen katolikus érzéssel: Die Eingengten.; Hoffnung auf Licht.; Fluchtversuche.; St. Sebastian von Wedding. Ezt az utóbbit adjuk magyar átdolgozásban. Kissé alakítottunk rajta, nehogy az aktív életnek a kontemplatívval való túlélés szembehelyezéséből bárki azt a következtetést vonhassa, hogy akár a szerző, akár az átdolgozó az utóbbinak a kelleténél kisebb jelentőséget tulajdonít. Mi erősen hisszük, hogy míg az Egyház áll, a kontemplatív élet is megőrzi eszményi elsőbbségét. Egyben kissé tompítottuk a fővárosok erkölcsi züllöttségének túlréalisztikus festését is. Nem mintha eltérne a Herwig által vázolt kép a valóságtól, de nem akartuk a finom érzésűek megütközését esetleg magunkra vonni.*

Ami az elbeszélésben bizarr és szokatlan,

okolja meg a költői szabadság. Hiszen maga a szerző művét „Legendának” nevezi.

Mindenesetre költői profeciának is méltán nevezhetnők, amely nem minden valószerűség nélkül megrázó, szívbemarkoló, mozgó képekben mutatja be a jövőt, amelyre el lehetünk készülve, ha ki-k idejekorán meg nem tesz mindent azért, hogy a szociális problémák megoldásához, erejéhez és körülményeihez képest hozzájáruljon.





Sebestyén ott ült kedvelt helyén a kolostor kertjének második terraszn és elmerengve nézte a szikla lábánál merész ívben kanyarodó, nyugtalanul tovarohanó folyót. A nap már hanyatlófélben volt. A galambősz prior az alsó terraszon a rózsákat gyűjtögette kis kosarába, a délutáni liturgia után. Ollójának gyenge csettegését elnyelte a folyó vízének moraja, amelyet szinte zúgássá növesztett a szemközt fekvő erdős hegyoldal visszhangja. Sebestyén háta mögött volt a harmadik terras. Ez aztán már kopár sziklának támaszkodott, amelynek csupaszságát és zordságát csak alig enyhítette egy-egy csenevész tölgycserje.

Sebestyén mintha megleélte volna a hosszas merengést és révedezést. Térdén pihenő, egymásba fonódott ujjai engedtek görcsös szorosságukból. Tapogatódzva a Breviárium után nyúlt, amelyet a kórusból magával hozott, hogy az egyes megkapóbb helyeket, amelyek mellett a zsolozsmázás közben kénytelen volt elsiklani, most már teljes lelki nyugalommal tehesse elmélkedés, esetleg szemlélődés tárgyává. Élvezni akarta új hivatásának megbecsülhetetlen előnyeit. A napi zsolozsma egyik olvasmánya Szent Máté evangéliumának 10-ik részéből volt véve. A novicius lehunyta szemét, hogy szállongó képzeletét megfékezze, gondolatait összpontosítsa, magát Istennek jelenlétebe helyezze. Kis vártatva megnyitja megint szemeit és a nyitott zsolozsmás könyvből olvasni kezd. Szinte

sötéten és könyörtelenül áll előtte a szent szöveg: „Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum” „Ime úgy küldelek titeket, mint juhokat a farkasok közé”. (Mt. 10, 16.)

Sebestyén szinte megdöbbszent, felriadt ez ígére. Mintha csak sziporkázó tűzcsóvát dobtak volna belsejébe, amely világított, de égetett is. A könyv ölébe hullott, arcát két tenyerébe temette, mintha csapásokat kellett volna kivédenie. Hevesen dobogni kezdő szíve gyorsuló löktetéssel kergette szét a forrongó vért dagadó ereiben. Valami reveláció-féle ment benne végbe. Látomása támadt.

Töméntelen farkascscordák jelentek meg lelki szeme előtt. Gomolyogtak és egymással marakodtak. Az acsarkodó farkasok között itt is, ott is gyárák, kohók kéményei emelkedtek ki s tornyosultak a komor egekig. Fojtogató, zöldesbe játszó mérges párákat ontottak magukból.

És ezek a párák mintha csak szüntelen azt morajlották volna: „Itt vannak a farkasok! Nézd, nézd a farkasoknak üvöltő csordáit!”

És a novicius tisztán hallotta ezt a hörögve morajló vészes zúgást, és szinte megfagyott ereiben az eddig lázadó vér. Nem, nem az alanta folyó víz zajlása ez! Hiszen vagy egy éve nap-nap után hallotta és hallgatta ezt, és nem egyszer szinte jóleső bódultságba ejtette őt. Valami más zúgás volt, amelyet most hallott, a marakodó farkasok hordáinak ijesztő, harsogó zúgása.

A farkasok itt vannak . . . de hát hol maradtak az apostolok, a bárányok, akiket Krisztus a farkasok közé küld? Kikhez intézte tehát az Üdvözítő félreérthetetlen, isteni tekintéllyel kimondott szavait: „Ite!” — „Menjetek!”? Merre vannak a tanítványok, akik az isteni parancsot kapták: „Praedicate omni creaturae”? „Hirdessétek az

evangéliumot minden teremtménynek"? (Mk. 16, 15.)

Sebestyén feszült figyelemmel kémlelte az egész tájat, de tanítványt, bárányt a farkasok közt, egyetlen egyet sem látott. Tűnődött magában. Tehát nincs egynek sem hite, nincs szeretete, bátorsága, hogy a zajló, kavargó hullámokra lépjen, ahogyan Krisztus tette a Galileai tengeren? Nos és én? én?

— — — — —

Sebestyén — itt az ideje, hogy bemutassuk — csak néhány éve kapta meg az oltár lépcsőjén a felszentelő püspök kézfeltétele által a papi eltörölhetetlen karaktert és az általános küldetést a halhatatlan lelkekért élni és magát érettük áldozni. Aztán kiindult a világba azzal a szent lelkesedéssel és idealizmussal, amely, főleg napjainkban egyetlen ifjú levitából sem szokott hiányozni. Azt hitte, ha senki, ám ő fog mindenkít Krisztusnak megnyerni, visszahódítani. Ha senki, ám ő fogja akár életét és vérért a halhatatlan lelkekért feláldozni. Hiszen van tehetsége, szónoki készsége, ügyessége, buzgalma, szeretete. A kegyelem sem fogja cserben hagyni, hiszen Isten azt minden hivatáshoz bőven megadja és nem fukarkodik. Mi kell egyéb? Ámde mint káplán nem tudott az idealizmusával és optimizmusával adott helyzetébe valahogy beleilleszkedni. Közvetlen környezetének hideg közönye hűtötte buzgalmát. Arra a harctérre pedig, ahol a földi lét lehetőségeiért folyik az ádáz tusa s ahol az égre mutató Egyházban látják a legfőbb s szinte egyetlen ellenséget és a boldogulás akadályát, nem találta meg az utat. Valóságos erkölcsi lehetetlenségnek tűnt fel előtte a nincstelenek és munkanélküli munkások százezreit, sőt millióit a sors-

sal és étellel kibékíteni, sőt csak meg is közelíteni. Mindez lelkét elkedvetlenítette, szinte megdermesztette. Ehhez járultak a külső és belső kísértések és veszélyek, amelyek minden papi lelket megkörményékeznak és megszorongatnak s ha valakire, ám reá nézve aktuálisra teszik az Írás fenyegető ígét: „Cum metu et tremore” Félelemmel és rettegéssel munkáljátok üdvösségeteket”. (Fil. 2, 12.) Nem volt többé lelki nyugta. Heves vágy kezdte gyötörni szabadulni a világtól és valamely biztos, békés lelkiszigeten egyedül Istennek és lelke üdvének, tökéletességének élni. Hiszen ebben még az Egyház helyeslésével is találkozunk, amely a kontemplatív életet a legmagasabbra értékeli. Lelki tépelődéseibe, tusáiba a Brennus-kardot egy rádióelőadás dobta, amelyet messze országból vett fel csendes szobácskájában. Egy meghatóan szép liturgikus cselekvény volt leadva mozzanatról-mozzanatra, amely egyik kontemplatív, ősi szerzet ezer évet látott szent falai közt ment végbe. A konferáló apát egyben frapáns előadást is csatolt hozzá a katolikus liturgia fenségéről s pótolhatatlan kegyelmi és lélekemelő szuggesztív hatásáról. A Szentlélektől sugallt és áthatott katolikus liturgia, fejtette ki pompásan az előadó, a legegyszerűbb és hozzá a legkönnyebb módja az Istennel való legbensőbb, legbiztosabb és legmagasabb egyesülésnek. A katolikus liturgiából kiáradó fény és meleg csaknem minden egyéni közreműködés nélkül pattantja ki a lélekben az erénycsírákat, amelyeket ott a Teremtő elültetett. A liturgia — folytatta az előadó — a gondviselészerű s talán egyetlen orvosság ama sebekre, amelyeket a túlhajtott, elhibázott voluntarizmus, az emberi önműködésnek túlságos előtérbetolása az egyeseknek és az egész társadalomnak lelkén

ejtett. A liturgia elvégzi és egyedül tudja elvégezni azt a lelki átalakítást, amelyet az ember fárasztó önműveléssel, önmegtagadásaival s különböző módszerek kényszerzubbonyába bújtatott, fárasztó elmélkedéseivel és önkínzásaival soha sem tudna megvalósítani. A liturgiától való elválás okozta és okozza az újkor összes bajait. A liturgikus szellemhez való visszatérés fogja a világot ismét a helyes irányba visszaterelni, egyesek és a tömegek lelkét az Egyházzal ismét kibékíteni, izzig-vérig kereszténnyé tenni . . .

Sebestyén csakúgy itta magába ezt a remek fejtegetést, amely összes problémáinak gordiusi csomóját egy csapással kettészelte. Amint letette a kagylót, egyben már döntött is jövője felett. Még azon este megírta püspökének kérvényét, amelyben, tekintettel isteni hivatására — amelyről teljesen meggyőződött, — egyik kontemplatív szerzetbe elbocsájtását kérte, mert számára csakis abban nyílik út lelke megmentésére és a tökéletességre. Levelére jó ideig nem jött válasz. Többszörös sürgetésének azonban nem maradt el az eredménye. A főpásztor végre is kötelességének érezte papját elbocsájtani, akinek tehetségétől és buzgalmatól pedig annyit remélt.

Igy jutott Sebestyén a liturgia ápolásáról híres N-i kontemplatív jellegű, szigorúan fegyelmezett kolostornak kerti köpadjára, ahol vele az imént találkoztunk.

Oh! mily boldogság volt számára az út ideig, a kolostorig. Vissza sem nézett az elhagyott világra, akárcsak hajdanta Lót Szodomára, mikor Isten onnan kihívta. Lelki paradicsom várt itt reája. A külső béke meg is maradt a noviciátus hosszú hónapjai alatt, de sajnos, a belső béke nem soká tartott. Kezdte higgadtan boncolni, vizsgálni hiva-

tását s annak egész fejlődését. Mi is volt tulajdonképen az indító ok, amely őt e nagy lépés megtételére bírta? Alapos és elégséges volt-e az? Ennyi és ily címen nem kellene-e vagy legalább is nem lehetne-e minden buzgó papnak a világtól megváltan kontemplatív életre adnia magát és a szent liturgia kizárólagos szolgálatába szegődnie? Ki nem tenné azt szívesen, ha csak saját magára tekint? De akkor mi lesz a nyájjal? Sokszor tündökött e felett a terraszköpadján, mikor a zajgó folyóra alátékintett és elhagyott munkaterére gondolt, amelyre az Egyház kiválasztása folytán mégis csak eredetileg hivatva volt.

Most, mikor a Breviáriumnak Szent Mátéból vett szavaira esett szeme, csaknem minden homály szétfoszlott előtte. Tisztán látta, hogy neki vissza kell térnie, de nem oda, ahonnan jött, hanem a farkasok közepes-közepébe, ahová az Úr tanítványait küldötte. És pedig sürgősen, mert bezzeg az Antikrisztus sem tépelődik, hanem napról-napra rohamosan növeli táborát.

Sebestyén ruganyos mozdulattal pattant fel helyéről, lesietett az alsó terraszra, s a rózsákat gyűjtögető prior elé állott. Az ősz előljáró, mintha csak várta volna. Azonnal megszólította.

„Nézd csak Fiam, mily gyönyörűen kivirágoztak a rózsáim. Már-már azt hittem, hogy a borongós idő és hideg szelek miatt bimbósak maradnak. De lám, megjött nekik az órájuk. Mily pazarul pompás virággá bontakoztak, hogy örömrájuk nézni. Hiába: „Spiritus ubi vult spirat” — „A Lélek ott fuval, ahol akar”.

Sebestyén azonban nyomban aktuális nehézségeire tért. „A szív bőségéből szól a száj.” (Mt. 12, 34.)

„Atyám! Isten szeretetére kérlek, kikhez intézte

Krisztus e szavakat: „Tanítsatok minden népet”? Azután ezeket: „Úgy küldelek titeket, mint juhot a farkasok közé”. Mit kell itt értenünk a „minden nép” alatt? És kik azok a „farkasok”? A prior kissé csodálkozva, de nagy lelki nyugalommal felelt: „Krisztus ugyan közvetlen tanítványainak beszélt, de utasítása azok utódainak is szól. Ez a kifejezés „minden nép” nem szorul magyarázatra, hiszen oly világos. Nos és a „farkasok” azok az elvadult lelkek, amelyek azért szükségesek, hogy az Egyháznak vértanúi is legyenek.”

„Ámde Atyám, folytatta Sebestyén a kérdezősködést, az Istenre kérlek, azt mondd meg nekem, vajjon az apostolok és azok utódai *meg is feleltek* és *meg is felelnek* manapság az utasításnak, úgy ahogyan ezt az Úr akarta?”

„Kétségtelenül, Fiam — válaszolt az agg szerzetes. — Vagy te semmit sem tudnál azokról a hőslélkü s szentéletű férfiakról, akik lemondva az otthon kényelméről s nyugalmaról fekete-, sárga-, és rézbőrű vad pogányok közé mennek, amint az Úr találó hasonlattal magát kifejezi, úgy, ahogyan a „bárányok” a „farkasok” közé?”

„Ámde Atyám — folytatta Sebestyén — akadt-e elég oly hős tanítvány is, *aki a fehérbőrű vad pogányok közé ment?*”

A prior szinte megütközve és fejét csóválva nézett a kérdezősködőre. „Fiam! — szólott — hiszen ezt teszi minden katolikus pap.”

„Csakugyan? — vágott közbe a novicius — lám, én éppen ebben szeretnék tisztábban látni. A kérdések egész özöne győtri lelkiismeretemet, aki eredetileg arra kaptam — úgy érzem — hivatást Istentől, hogy a farkasok közé menjek. Nem tudom magamat megnyugtani . . . ”

A prior jószágos szeméből bizalomgerjesztő bá-

torítás sugárzott a novicius felé. Hiszen már jó-ideje figyelte ez a hosszú élettapasztalatokban kifinomult érzékű lelkievezető a novicius lelkében végbemenő s arcán is tükröződő lelki csatákat és szenvedéseket.

Sebestyén úgy érezte, eljött az ideje, hogy lelkét végre egészen kiöntse, kételyeit őszintén feltárja.

„Atyám! szólt szinte áradozva, mint mikor a dagály a gátat végre áttörte, — mondd, csakugyan elmentek a papok a farkasok közé? Érezték-e már magukon a farkasok tüzes leheletét? Igen! Hol vannak Jézus tanítványai, akik a vásártereken, a tanácstermekben beszélnek a Mesterről, hol vannak, akik a fenevadakat a saját oduikban is felkeresik? És hivatlanul is a fehér vadak közé elegyedtek, hogy „testvéremnek” címezzék, szólítsák őket? Nemde ott ülnek inkább izléseken berendezett szobáikban és várják míg majd a farkasok jönnek őhözájuk? És templomaik hűvös boltívei alatt is, a szent liturgia végzése közben abban a hiú reményben ringatják magukat, hogy a farkasok valami csoda folytán egyszerre csak megváltoznak és mint kezes bárányok tódulnak be a templomba. Beülnek gyóntatószékeikbe és... és várják a farkasbőrt levedlett bárányokat. Atyám! mire jó ez a várakozás? Hiszen úgy-e már a farkasok hordákba verődtek? Talán csak arra várunk, míg a farkasok megindulnak? Bezzeg, ha a farkasok egyszer felkerekednek, akkor elsöpörlik a veszteglőket gyóntatószékeikkel, sőt templomaikkal együtt! Oh, Atyám, miért is nem törődünk mi inkább a szegény, farkasbőrbe szorult nyomorult testvéreinknek halhatatlan lelkével?”

A prior komolyan és szigorúan tekintett

Sebestyénre. „Fiam, — szólt — minő joggal tolod fel te magad birának?”

Sebestyén térdre esett a prior előtt. „Atyám, — szólt — ne érts félre! Én nem török pálcát senki felett sem. Csupán szívemnek elfojtott keserve tör ki belőlem. Sokat tűnődtem e kérdés felett, szenvedtem és viaskodtam magammal, hogy megnyugtató feleletet találjak. Az imént azonban a Breviárium szavai: „Úgy küldelek titeket, mint juhokat a farkasok közé”, mint villámlás cikkszaktak lelkembe, mint égető, tüzes kard járták át bensőmet. Világosan áll előttem, hogy rengeteg mulasztásnak kellett történnie, míg az embereknek oly nagy tömege farkassá *lett*; és mily nagy mulasztás az, hogy még mindig *az*. És vajjon ezért nem azokat terheli valahogyan a felelősség, akikhez Urunk ígéit intézte: „Menjetek”? Kedves Atyám, tehát akkor miért nem megyünk? Miért nem tesszük azt, amit tőlünk Krisztus kíván?”

„Fiam, — felelt a prior most már enyhébb hangon — Isten számunkra más hivatást jelölt ki. Mi a kontemplatív élettel, liturgiával, szemlélődéssel, vezekléssel, jó példával dolgozunk a farkasok megszelidítésén. Kell-e magyaráznom, édes fiam, hogy mindez szintén nélkülözhetetlen Istennek kegyelmi háztartásában, hogy a lelkek megtérjenek és üdvözljenek?”

Sebestyén lassan, gondolkodva, csaknem tűnődve adta meg a feleletet: „Atyám, én készségesen elismerem Istennek jogát, hogy magának kontemplatív életet élő s magukat a szent liturgiának szentelő egyénekből már itt a földön édent teremtsen. Elismerem az embernek is jogát, sőt kötelességét, ha Isten őt arra hívta, hogy kikapcsolódva minden földi vonatkozásból, magát teljesen saját lelke művelésére és Isten liturgikus szolgálatára

szentelje. De azt is tudom, hogy nagy veszélyek idején, még a puszták remetéi is elhagyták a szent magányt, hogy a végveszéllyel küzködő, hitben megtámadt embertársaik segélyére siesse-
nek. És ha valaha, ám most élünk ily időket. Krisztus helytartója sem hiába mondja: „Keresztényi dolog odaállni, ahol leghevesebb a harc.”...

„Vannak különböző természetű, jellemű s tehetségű egyének — vágott közbe a prior. — Egyesek csendes elvonultságra, mások pedig harcra születtek, ahogy Isten nekik az adottságot és hivatást közölte.”

„De hát hol vannak, azok a bizonyos harcosok?” kiáltott fel Sebestyén. Majd aztán csaknem könyörgő hangon folytatta: „Atyám! hosszas töprengés után felismertem, hogy tévedtem, mikor idejöttem. Isten engem a harcosok közé hívott. De mégis Atyám, nem merném átlépni ennek a szent helynek küszöbét a te jóváhagyásod nélkül, mert „Aki titeket hallgat, engem hallgat . . .” „Esedezem tehát, hogy te magad küldj engem a farkasok közé . . .”

Még néhány pillanatig térdelve maradt Sebestyén, aztán felkelt. A prior pedig magába mélyedve Istennel tanácskozott.

„Fiam, — szólalt meg erre megint a prior szinte kérlelő hangon, amely azonban már valami aggályos ingadozást árult el, — Fiam, én küldjelek el téged? innen? . . . Úgy érzem, erre nincs hatalmam. Te ugyan elmehetsz, mert még nem viseled a szent fogadalmak áldott kötelékét . . . de én küldjelek el és fosszalak meg ezáltal fenséges hivatásod kegyelmeitől s dobjalak be a világ ezernyi veszélyébe, amelyben annyi papi lélek is kárát vallja? Ezt ne kívánd tőlem, ezt nem tehetem . . .

Azért inkább azt ajánlom Fiam neked, hogy viseld türelemmel ezt a lelki megpróbáltatást, tarts ki híven a szent szabály és engedelmesség mellett és bizton megmented lelkedet."

"És a másokét is? — veti közbe Sebestyén — a farkasokét is? És aztán nem gyakorlom-e mélyebb értelemben az engedelmességet, ha annak hívását követem, aki minden szabály felett áll?"

"Kedves Fiam, — felelé a prior — nagyon könnyen csalódunk az ilyesmiben. Nagyon nehéz ám a gonoszlélek cselvetéseit felismerni. Némelykor szinte meggyőződünk, hogy Isten szól bensőnkben, pedig valójában csak a függetlenségi vágyunk, a hiú önszeretetnek s önakaratnak kielégülését keressük. Te is Fiam nagyon jól vizsgálj meg magad, mielőtt azt a bizonyos állítólagos „mennyei hivatást” követnéd."

Sebestyén megint gondolataiba mélyedt. Szigorúan vizsgálgatta, kémlelte lelke minden legrejtettebb redőit is. Aztán halkán megszólalt: „Ígazad van Atyám! Még egyszer komolyan fontolóra veszem a dolgot. Engedd meg, hogy egy időre még teljesen magányba vonuljak a mi kis remete lakunkba, ahogy ezt a szabály időnkint a szerzeteseknek megengedi . . . Egyedül akarok lenni Istennel, teljesen egyedül . . . imádkozni akarok. Oh, Atyám, esedezve kérlek, áldj meg és imádkozzál te is értem."

A prior beleegyezett és Sebestyént áldásával elbocsájtotta.

— — — — —

Sebestyén haladéktalanul útnak indult. Friss léptekkel vágott neki a hegynek. Még napnyugta előtt föl is ért a kopáran égnek meredező szikla

ormára, amelyen szegényes kis kápolna, mellette düledező viskó várta a végső összeroskadást. Évek óta nem lakott benne senki. A szerzeteseket a forrongó kor lelkiismeretfurdalatai másfelé vonták: nem tudtak oly hosszú időt szentelni a félrevonult, magános elmélkedéseknek, sőt a liturgiának sem, ahogy azt az őseik tették.

A kápolnácska környéke teljesen kihalt. A legigénytelenebb giz-gaz sem talált táplálékra a csupasz kőtömbön. Emberi lakóhelyet a környéken is hiába kerestél volna. A csend körös-körül szinte nyomasztó.

Az elmélkedő, szemlélődő lélek megtalálhatta azonban ott a maga örömeit. A hajnal páráiban ragyogóvá tisztult napsugarak először a kápolnácskát özönlötték körül jótékony melegükkel; utolsó búcsúüdvözetük is a kápolna rozsdás keresztjének szólt. Az éjszaka csillagai meg ellenállhatatlan erővel vonzották a lelket föl a magasságokba, ha ugyan pajkos fehér ködgomolyagok vagy nehézkes, komor felhők meg nem zavarták a föld és ég e barátságos kapcsolatát.

Idevonult tehát Sebestyén vissza, hogy megvizsgálja önmagát. Fontolóra vette terveit, legapróbb ízeire boncolta egész jellemét, minden hajlamát, gondolatát. A kolostor egyik segítőtestvére minden hét végén elhozta számára az egyszerű, szűkreszabott ételmet. Minden alkalommal megkérdezte Sebestyént, hogy nem akar-e visszatérni vele. Mindannyiszor tagadó választ kapott.

A remete hosszasan átgondolta a Megváltó egész életét, fájdalmas szenvedésének minden mozzanatát. Mindjobban megtelt túláradó szeretettel Isten és embertársai iránt.

Néha-néha látomások tölultak lelki szeme elé. Beláthatatlan embertömeg gomolygott, örvény-

lett, mint valami piszkos áradat . . . Kavarogva elzúdult Krisztus keresztje mellett, végre eltűnt a távoli, sötétorkú szakadékban. Tétován menekvést kereső lelkek pillangók módjára csapongtak az ár felett, a fölfeszített Krisztus pedig rája tekintett és e szavakat susogta feléje: „Sebestyén, mentsd meg őket!”

Sebestyénen annyira erőt vett ilyenkor a borzadás és a tehetetlenség érzete, hogy nyöszörögve elterült a rideg sziklán. A csüggedés gúnyos szavakat sziszegett fülébe: „Ugyan te nyomorult emberke! Te akarod az Antikrisztusnak útját állni? Nézd, az emberek úgy hagyják el Istent, mint az őszi falevelek a gallyakat. A levélhullás mindig sűrűbb lesz, nemsokára Isten, mint a csupasz fa, magára fog maradni . . .”

Sebestyén valóságos lelki haláltusákat szenvedett végig. A legellentétebb gondolatok gyötörték.

Érezte tehetetlenségét . . . Hogyan is vállalkozhatott volna arra, hogy az Antikrisztussal fölvegye a harcot, hogy a világot visszahódítsa Istennek? Nem az volt-e eddig hő vágya, hogy a maga lelkét tökéletesítse? . . . Térj vissza a kolostorba Sebestyén, súgta neki valami, és elégedj meg ennyivel!

De ilyenkor mintha a langyos éjszakai szellő elnyujtott üvöltést hozott volna feléje, — éhes farkasok üvöltését. És Krisztus hívó hangja is megszólalt lelkében: „Sebestyén! nem mered vállalni a hivatást? . . . Félsz a farkasoktól? . . . Sebestyén, menj közéjük . . . Éhesek . . . Utánam gyötri őket az éhség, csak nem tudják. Torkuk még a vér szagát leheli, orrukon még ott ülnek a húscscafatok és mégis kitör belőlük a telhetetlenség üvöltése. Menj közéjük Sebestyén és tartsd jól őket! Menj közéjük Sebestyén, mentsd

meg számomra a veszendő lelkeket. A vérem árában megváltott lelkeket!"

A kolostor segítőtestvére már kilencszer fordult meg a remeténél. Midőn tizedszer hágott föl a sziklagerincre, Sebestyén útra készen várta. Lement vele a kolostorba.

A prior látható örömmel fogadta a hazatérőt. Megölelte Sebestyént és szelíd tekintetét kérdően pihentette lesoványodott arcán.

Sebestyén kijelentette, hogy . . . búcsúzni jött. Mennie kell és pedig azonnal.

Súlyos szavait oly átszellemült tekintet kísérte, szavaiból oly meggyőződés csendült ki, hogy a prior nem kételkedhetett többé. Fájló sóhaj suhant el ajkáról.

„Fiam, ha a minden kegyelmek Osztogatója másfelé szólít, nem állhatok útjába. Ha a Király szól hozzád, akkor nekem, a szolgának, el kell némen. Csak nagyon fáj, hogy . . . elvesztlek.”

Sebestyén letérdelt eléje és sugárzó arccal tekintett föl rája: „Atyám, add rám áldásodat!”

Miközben az aggastyán reszkető keze megpihent fején, úgy érezte, hogy két forró könnycsepp hullott arcára.

Sebestyén a kolostor földjeit bérlo gazdától kért valami használt ruhát. A gazda szívesen adott. Három fia esett el a világháborúban: maradt utánuk elég! Sebestyén felöltötte a csuha helyébe.

Testvérei aggódva kérdezték:

„Aztán miből fogsz majd megélni?”

Sebestyén mosolyogva felelt:

„Erre még nem gondoltam. De mire való a két egészséges karom? Majd dolgozom velük!”

Elbúcsúzott valamennyiüktől. Egyenesen neki-
vágott a meredeknek . . .

*

Sebestyén északra vette útját. Negyven napig csak északnak tartott. Amikor nem jutott föld alá, hanem csak az édes anyaföldön talált éjszakai nyugvóhelyet, a hajnali harmat hűvös csókja ébresztette fel egészséges álmából. Máskor elhagyott csűrök vendégszeretétét élvezte és boldogan mosolygott a tető hézagain bekíváncsiskodó csillagokra. Az útszéli beszállókban is hamarosan otthon érezte magát. — Itt fát fűrészelt, ott szőnyeget porolt vagy utcát söpört, hogy ne koldulásból tengesse életét.

Amint a sík vidékre ért, egyszer csendörök kezébe került. Ezek faggatták, lecsukták, majd ismét szabadon engedték. Hosszú vándorlása közben csatlakozott kézművesekhez, duhajkodó katonákhoz, sőt egyszer gonosztevők közé is keveredett. Valamennyiükre csakúgy ontotta tekintetnek kacagó tisztaságát.

Amint a főváros közelébe ért, rengeteg külvárost kellett végigrónia. Úgy feküdtek ezek egymás mellett, mint megannyi egymást érő kelevény. A központban terült el a főváros maga.

Hol az országút porában bicegett kisebztet lábával, hol emberáradatokkal találkozott piszkos sikaórokban. Szegény emberek! Úgy nézték egymást, mint az egymásnak uszított kutyák. Arcukra kiült a boldogság emésztő vágya. De boldogságon a hatalmat, gazdagságot, javakat értették.

Az utcák sarkain egyenruhás emberek ácsorogtak. Pisztoly az övükön. Mint valami állatszelídítők. Gyanakodva figyelték azokat a sovány, sápadt, céltalanul ténfergő embereket, akik hol

itt, hol ott verődtek össze titokzatosan összesúgólódzó csoportokba.

A város közepe felé szinte egymásba kapcsolódtak a házak földszintjeinek tágas tükör-ablakai. Még beljebb meg már a felsőbb kalitkákban kivörösödött emberek ültek párolgó tálak és csiszolt serlegek körül . . . Emitt drágakövek villogtak sötét bársonyokról, amott selymek pompáztak tündéri sokféleségben . . . Hosszú aranyláncok fűződtek girlandokba . . . Sokféle kalácsok halmazai hegymagasságba nőttek; lágy, meleg szövetek simulékonyan tapadtak a kirakatok falához. És mindenütt szólt a zene! Ének, hegedű, fúvóhangszerek versenyeztek az elsőbségért . . . Odakünn meg fáradt, piszkos, rongyos, sóvárgó tekintetű emberek jártak egymás sarkában.

Amint délután alkonyodott, még mielőtt beköszöntött volna a borongós esthomály, szorgos kezek eltakarították a tükörablakok mögül a csillogó drágaságokat és vastagpántú fémládákba rejtették azokat. Az acélrácsok dübörögve gördültek alá, a vastagfalú boltívek alatt pedig szélesmellű buldoggok jelentek meg, hogy párosával átvegyék az éjjeli őrködést.

Minél sűrűbben ereszkedett alá a szürkület, annál szaporábban kapdosták lábukat a jól-öltözöttek, annál nyugodtabban, határozottabban lépdelték a . . . többiek.

Messzeható jó illatok felhőjébe burkolt hölgyek ritmusosan kopogtak magassarkú cipőikben; arcuk kifestve, termetük végig állatbőrökkel teleaggatva; mintha vadak lettek volna!

Autók kergetődztek kihívóan fagyostekintetű vagy hangosan dévajkodó emberekkel. — Lerongyolódott csavargók lélekzetüket visszafojtva lopakodtak odébb egy-egy módosabbnak látszó

embertársuk nyomában. — Füttyökkel felelgettek egymásnak . . . Amott lövés dörrent. — Gyanús alakok alkudoztak suttogva: fegyvert, ékszeret, kutyát, gyermeket egyaránt árúba bocsájtottak. Szidalmak hangzottak el; ütések csattantak. — A járdaszéleken nyomorékok húzódtak meg és elnyujtott hangon könyörögtek alamizsnáért.

Sebestyén három napig figyelte a város napali és éjtszakai életét. Az éhség, kimerültség, leírhatatlan részvét, szinte levették lábáról. Ha az álmoság valamelyik útszéli padra döntötte, nem soká pihenhetett, mert durva öklök felrázták szendergéséből. Elkérték írásait, megnézték azokat, majd fejcsóválva így szóltak hozzá: „Menjen más-hová, ez nem alvásra való hely!”

Sebestyén nem is annyira testi éhséget érzett. Meggyötört lelke epekedett a jó Isten után. Sorra végigpróbálta a templomajtókat, végre az egyiket nyitva találta. Nagy áhitattal járult az Úr asztalához. Az angyali Kenyér erőt öntött beléje; szinte lebegve, lelkében húsvéti harangzúgással tért vissza az oltártól helyére. De az ernyedtt test felmondta a szolgálatot, mély álom vett erőt rajta. A templomszolga hivatalos lelkiismeretességgel zavarta föl és tudtára adta, hogy Isten házában nem szokás aludni.

„Úgy van”, — hagyta rá Sebestyén — „Isten házában nem szabad aludni!”

Céltalan ténfergése közben mohó vággyal kívánta meg a kirakatok üvegei mögött felhalmozott finom harapnivalókat. Tekintete polip módjára tapadt egy-egy kenyérre, gyümölcsre. Alig bírta lefejtetni róla. Száz és száz embertársának szeméből ugyanaz az elfojtott sóvárgás tükröződött. Egyik munkás dühödt ordítással az öklével vágta be a kirakat vastag üvegtábláját. — Sebestyén megér-

tette a kétségbeesett lépést. Fonnyadt asszonyok hosszasan, bambán, fénytelen szemeket meresztettek kíváncsatos hurkahalmazokra. Karjukon csöppnyi emberpalánta, szoknyájukba kapaszkodva nagyob-bacska gyerekek nyafogtak. Sebestyén benyitott az üzletbe és koldult az éhezők számára. Goromba szavakkal kiutasították.

Sebestyén azt vette észre, hogy lelkében mély-séges változás megy végbe. Öntudatában mind-jobbán háttérbe szorultak azok a nagy akarások, amelyek az emberek közé parancsolták. Úgy tett, mint a hadvezér, aki megáll minden sebesültnél, holott az ütközet menetét kellene irányítania. Dol-goznia, aludnia, ennie kellett, hogy ismét erőre kapjon.

•

Az északi-pályaudvar előtt állott és a tolongó emberáradat közepette iparkodott rendet teremteni gondolatai össze-visszaságában. Forró fohászokkal kérte a jó Isten segítségét.

A pályaudvar tágas kapuin zajos embercsoportok kígyóztak kifelé. Odakint hosszú sorokban várakoztak öregebb és fiatal férfiak, több-kitüntetéses rokkantak, nagyobb és kisebb gyermekek. Megrohanták az utasokat és csomagjaikért könyörögték. Egyik-másik elérte célját és boldogan kapta vállára a nehéz bőröndöket.

Az utasok tömege szétfoszlott és a kereset nélkül maradt csomag-hordozók éhes csoportja ingerülten morgolódott. Sebestyént nem ismerték, de külseje kelletlen vetélytársat sejtetett. Azért elég érthetően tudtára adták, hogy jobb lesz, ha odébb áll.

Abban a percben utas lépett Sebestyénhez és megkérdezte, elvinné-e a csomagját. Sebestyén

szó nélkül felkapta a csomagot és követte annak gazdáját. Hangos szitkok hangzottak feléje.

Sebestyén szégyenkezett. Úgyan ki vagy te — kérdezte önmagától, — hogy mások rovására előnyben részesítettek?

Amint megkapta bérét, visszafordult. A pályaudvarnál durva káromkodásokkal fogadták és fenyegető öklök meredeztek feléje. Sebestyén oda nyújtotta bérét az egyik oldalt meghúzó embernek: „Nesze! Neked úgy-e gyermekeid vannak”. Az illető mohón kapott a pénz után. Köröskörül tempolmi csönd támadt.

Sebestyén szinte szédült az éhségtől.

Egyik katona kenyérdarabot húzott ki a zsebéből és odaadta neki e szavak kíséretében:

„Hiszen testvérek vagyunk!”

„Igen”, kiáltott fel Sebestyén boldogan, „valamennyien testvérek vagyunk! Köszönöm, testvér!”

— Mintha gyenge gyertyafény lobbant volna fel a sötét pincében . . .

*

Sebestyén megismerkedett a hajléktalanok rideg menhelyeivel; megtanulta, mit is jelent munkanélkülinek lenni és munkaalkalmak után járni. De nem csüggedt el. Türelmesen kilincselte végig az elhelyező irodákat és friss léptekkel jelent meg a munkát várók szokásos találkozóhelyein. Szeméből bizakodó derűség sugárzott. Életkedve másokra is átragadt. A munkát nem gyűlölte, elkerülhetetlen ígának nem tekintette, amely szegyénteljes raborsra juttatja az embert, hanem nemes, szinte magasztos eszközt látott benne, amely mérhetetlenül tartalmassá varázsolja sanyarú életünket az Isten szemében. Ezért teljesen más volt ő, mint a szakadatlan sopánkodásban lelkileg elernyedttársai.

Ha elutasították valahol, békült mosollyal köszönte meg a „szíves felvilágosítást”. Ha kapott néhány órára munkát, éneklős jókedvvel látott feladatához. Így, pl. három napon át szakadásig cipelte a zsákokat a kikötő egyik uszályából.

Az éjtszakát átaludta akármelyik félreeső sarokban. Állandó környezete olyan emberekből állott, akiket csöcselék névvel szokás egybefoglalni. Megtűrték, sőt szívesen is látták. Amolyan jóindulatú bolondnak tartották, aki a légynek sem tudna ártani. Ép azért nem is ért el náluk nagyobb eredményt. A szabadszájúak ugyan jobban vigyáztak magukra, ha épen a közelben látták, de ez volt körülbelül minden. Már amikor arról beszélt, hogy a földi élet a megpróbáltatás korszaka, amelyet valamennyiünknek sikeresen kell kiállnunk, kinevették és elélcelődtek szavain.

Egyszer ki akart békíteni két civakodó munkást. Azt érte el közbelépésével, hogy az egyik — marokba fogva kését — neki akart rontani. Szerencsére, vagy inkább szerencsétlenségére a támadó megbotlott, elvágódott. Estében összezuñta felső állát egy szék szögletén. Sebestyén karjaiba kapta a fájdalmasan nyöszörgő embert és elvitte a legközelebbi mentőállomásra. Keresetét a póruljárt nyomorgó családjának juttatta.

„Kezdesz terhünkre lenni” — mondták neki társai kényszeredett mosollyal.

„De csak addig” — felelte Sebestyén — „míg valamennyien olyanok nem lesztek, mint én.”

Egy pelyhedző állú suhanc, aki akkortájt vetődött körükbe, társat keresett: el akarta tenni láb alól saját édesanyját, hogy megkaparintsa a pénzét. Sebestyén a vállára tette kezét és elragadó szavakkal zengte az édesanya dicséretét. A

megtévelyedett fiatalember megindultan, szinte kétségbeesetten kiáltott fel:

„De hát miből élek?”

Sebestyén karonfogva elvitte új ismerősét munkaadójához, (akkor ép egyik fatelepen dolgozott) és megkérte, hogy átadhassa neki a maga helyét. Azután felkereste a fiú édesanyját. Tapintatos, gyengéd szavaival rávette a nyelves, öszeférhetetlen öregasszonyt, hogy süssön töltött kalácsot és hívja meg hazulról elcsavargott fiát vacsorára. Sebestyén tanúja lehetett szinte kibékülésüknek.

Akkoriban szónokok járták végig a munkásnegyedeket és a vérszopó tőke, meg a „hatalmasok” ellen tüzeltek. Sebestyén félretolta az egyiket és maga vette át a szót.

„Ugyan el fog-e tűnni a föld határáról a nyomor, a rabszolgasors, hacsak mások vállára rakjátok át azt a terhet, amelyet eddig cipeltetek? Gyökeres átalakulásra van szükség! Vagy jobb lesz-e a helyzet, ha a ti kezetekben lesz a hatalom meg a tőke, de mások ép úgy gyűlölnek majd benneteket, amint most ti gyűlölitek elnyomóitokat?”

Azután gyújtó lelkesedéssel kifejtette, hogy csak a szeretet teremtheti újjá a korhadttársadalmat. Mindamellettt kíméletlen szigorral kárhoztatta azokat a gazdagokat, akik nem érzik a vagyonnal járó óriási felelősséget.

A ráncos arcok felderültek, a didergő lelkekbe kis melegség költözött, amint a szónok a szeretet törvényét hangoztatta. Sebestyén tulajdonképpen a *hegyi beszéd* fönséges világnézetét lopta bele szomszédos lelkükbe. Csak épen az Úr Jézus nevét nem említette meg. Akkor még korán lett volna.

„Helyes! Úgy van! — kiáltottak sokan feléje.

Csakhogy ezt prédikáld a gazdagoknak! Azoknak kell megkezdeniök a szeretet gyakorlását!"

„Nem igaz” — felelt Sebestyén. — Neked kell elkezdened! Kezdjed felebarátodnál, munkatársadnál, feleségednél, szüleidnél, gyermekeidnél! Ne engedd, hogy mások megelőzzenek!"

Dühösen lerángatták a láda tetejéről és öklükkel fenyegették. Akadt azonban néhány védője is.

„Ne bántsátok szegény bolondot! Jót akar. És annyi szent-igaz, hogy szebb lenne az élet, ha azt tennék az emberek, amit ez itt papolt nekünk."

Aztán itt is, ott is beszéltek a tömegben, hogy Sebestyén bizonynal nem tűri, hogy mások őt megelőzzék ott, ahol jót lehet tenni.

*

Mindez a pályaudvarnak szomszédságában történt. Sebestyén ugyanis annak környékén állandó munkára talált. Beszegődött egy zsibárusnál, aki halomra gyűjtött ócskavasat, üvegcserepet, papírt, rongyot, hogy azután nagy tételekben túladjon rajtuk. A tágas udvart rozsdá és porfelhők fedték meg, mindenfelé fojtogató büzt terjesztve. Erre is, arra is öregebb, fiatalabb munkások foglalatostkodtak. Lényükről lerítt a nyomor. Észbontó hangzavar hasogatta a nyomasztó levegőt. Üvegcserepek csörrentek, bádoghulladékok zörögtek, öntöttvas géprészek kattogtak hatalmas kalapácsok csapásai alatt. Fekélyes, elvénhedt gebék egykedvűen lógatták fejüket, kocsisaik ostornyéllel meg rugásokkal nógatták a szegény párákat indulásra. Mindenfelé a lelket fojtogató, mocsos trágárságok szennyvíze özönlött szét. Az emberek egymás szeme láttára fajtalanzkodtak, mint a szemérmetlen ebek.

Ennek az erkölcstelen fertőnek förtelmes légkörébe csupán Sebestyén lénye hozott kis egészséges levegőt. Hallgatagon járt-kelt, mégis úgy tűnt fel, mintha folyton beszélne. Pusztá megjelenése békített, nemesített. Derűs pillantása a legelviselhetetlenebb szemrehányás volt. Undokságra megnyílt ajkak hangtalanul bezárultak, buja érintésre kinyúlt kezek lehanyatlottak vagy dacosan ökölbe szorultak.

Mikor egyik léha asszony meglátta Sebestyént, dühösen kiáltott rá:

„Pusztulj innen! Ahol te vagy, nincs többé jókedv.”

„Dehát én mindenütt ott vagyok”, felelé Sebestyén titokzatos mosollyal.

Egyik munkás megkérdezte tőle: „Innál-e keveset a pálinkából?”

„Miért ne?”, felelte Sebestyén, „ha te megiszod . . . ezt a pohár vizet az én poharamból!”

A munkás ráállt. Ittak. Sebestyén előbb fohászkodott egyet, hogy undorát legyőzze. De még így is köhögés fogta el a karcos italtól. A körülállók hangosan mulattak rajta.

Társa ajkát lebiggyesztve jegyezte meg:

„No, a te vized ugyancsak hitvány ital. Sem íze, sem bíze.”

Később azonban mégis csak ráfanyalodott, elment a csaphoz és jókorát húzott Sebestyén poharából. Visszajövet így szólt:

„Hallod-e, mit tettél a poharadba? Most, hogy megint ittam belőle, valami jóleső meleget éreztem a gyomromban . . . vagy a szívemben . . . magam sem tudom, hol! Pedig hát ez csak víz, tiszta víz!”

Sebestyén ráemelte derűs tekintetét és azt felelte:

„Igyál mindig az én poharamból!”

A munkás lesütötte szemét és elfogultan így szólt:

„Micsoda különös ember is vagy te!”

„Én”, nevetett Sebestyén. „Munkás vagyok, aki ép úgy keresi kenyerét, mint te is, vagy akármelyik a társaid közül.”

Fiatal asszony, akinek teste sok helyütt kinkandikált szakadozott ruhájából, az üvegcserepen lábát megsértette. Könnyezve ült egyik gerendán és siránkozva mutatta a lábán éktelenkedő gennyes sebet. Nem mert kórházba menni, mert félt, hogy gazdája közben helyébe mást fogad föl. Mi lesz akkor három gyermekével, kiket neki kell eltartania, hiszen a férje elissza minden keresetét. Sebestyén részvéttel hallgatta panaszait. Azután lehajolt, megtisztította a sebet és bekötötte vászonronggyal. Az asszony rája nézett:

„Miért tetted ezt?” kérdezte csodálkozva.

Sebestyén egykedvűen felelte: „Hát te nem segítenél-e rajtam vagy másokon, ha mi szenvednénk?”

„Mostantól fogva . . . talán” — mondta az asszony bizonytalan hangon.

*

Gyermekek is jártak Sebestyén új munkahelyére. Csak úgy ordított róluk a vadság, nyomor és gonoszság. Szüleik káromkodással meg ütlegekkel fogadták őket. A gyermekek hasonló fegyverekkel védekeztek. Szüntelen civakodtak egymásközt. Ha pedig kifáradtak a munkában vagy verekedésben, kifejezéstelen tekintettel bávészkoztak a levegőbe.

Sebestyén egyik napon maga köré gyűjtötte őket. Először szétoztott köztük egész zsebre való, kü-

lőnféle gombot (a rongyokról vagdalta le azokat), és azután játszani tanította a kis haszontalanokat. A gyerekek ordítva hányták vele a bukfenceket.

Hogy egészen magához szelídítse őket, megosztotta velük aznapi ebédjét is: a keserű, fekete kenyeret egy-egy szelet májashurkával.

Egyik-másik édesanya sértődötten adta tudtára, hogy maga is el tudja tartani gyerekeit.

„Úgy?” — szólta Sebestyén és megpihentette beszedés szemeit a panaszos asszonyokon. — „Eddig mintha azt vettem volna észre, hogy csak a száraz kenyérhajat juttatjátok nekik.”

Az asszonyok azt felelték, hogy még mindig elég jól ellátták a semmirekellőket.

„Jó” — felelte Sebestyén — „hát akkor legalább a káromkodást tartsatok meg magatoknak!”

„De hiszen szemtelen kölykeit! Máskép nem boldogul velük az ember!”

„Ugyan, ugyan”, — felelte Sebestyén kissé csufondáros hangon — „hát nem ti nevelitek őket a rosszaságra? Nem a ti példátokat követik-e?”

Az asszonyok azzal vették elejét a további leckéztetésnek, hogy „átvedlett iskolamesternek” kezdték csúfolni. De durcáskodó tekintetükben valamelyes jóindulat is csillant meg.

Sebestyén észrevette az egyik gyermek fején, hogy tele van élősdivel. Magához szólította az egyik nagyobbacska fiút és pénzt adott neki, hogy hozzon érte rovarirtót. A fiú eltűnt, mint a kámfor, a többi gyerek pedig zsibongva tódult utána. Egyikük se jött vissza. A munkások szájáról-szájra adták a történeteket és rövidesen az egész telep kárörömmel mulatott Sebestyén együgyűségén.

Másnap viasszállingóztak a gyerekek. Lassan-lassan Sebestyén közelébe húzódtak, de ő csak

szótlanul dolgozott. Hosszú hallgatás után megszólalt a bűnös:

„Kár lett volna a pénzért . . . !”

Egyik munkás hozzátoldotta: „Úgy van. A tetveket megszokja az ember. Magunkfajta ember meg sem lehet nélkölük”.

Sebestyén üvegben valami folyadékot húzott elő zsebéből és azzal sorra mosta a gyerekek kócos fejét. Több napon át megismételte ezt. Végre is így szólt az egyik gyerek:

„Az ember egészen megkönnyebbül.”

„És szinte újjászületik”, tette hozzá Sebestyén.

„Igen, — folytatta aztán átszellemülten — az embert *nagyon sokféle élősd*i kínozza. Olyanok is, amelyeket nem lehet látni. Persze, hogy megszokja azokat és azt hiszi, hogy ennek így kell lennie. De ha aztán megszabadul tőlük, mégis csak könnyebbnek, újnak érzi magát.”

„Szavaidnak valami különös értelme van, jegyezte meg az egyik munkás, ugyan mit akarsz velük mondani?”

„Még nem jött el az én óráim”, felelte Sebestyén.

*

Sebestyén néha-néha felkereste régebbi ismerőseit is. A szóbeszéd legendás híreket terjesztett róla, azért emléke még élénken megmaradt a másról-holnapra élősködő nincstelenek között. Elüldögélt velük maszatos asztalok mellett és hősi elszántsággal itta velük a fanyar, zavaros sört. A fülledt levegőben sűrű dohányfüstfellegek kavarogtak. Az emberek a napi élet apró-cseprő eseményeit tárgyalták. Sebestyén iparkodott mélyebb értelmet adni azoknak. Hallgatói nem igen értették, de a szokatlan szavak mintha egy-egy élet-

szikrát vittek volna elfásult lelkükbe. A tetszhalottak ébredezni kezdtek. Szemüket még nem nyitották fel, de a szempillák mintha meg-megrezdültek volna.

Egyik napon meglátta az utcán azt a fiatalembert, aki meg akarta gyilkolni édesanyját. Szegényke fülig elvörösödött, elvegyült a tömegbe és úgy tett, mintha nem vette volna észre hajdani jótevőjét. Sebestyén jóleső meleget érzett a szíve táján.

Ritkán volt része örömben. Sokszor a csüggedés köde ereszkedett le köréje és fojtogatni kezdte életkedvét. Ilyenkor céltalanul róttá az utcákat. A tehetetlenség érzése gyötörte: támaszt, megértést keresett, de mindhiába.

Egyszer szürke kis templomra bukkant. Szent Sebestyén tiszteletére volt szentelve. A Gondviselés intézkedését látta a véletlenben. Naponta kora hajnalban felkereste a félreeső templomot és hosszú ideig elnézte védőszentjét, amint égre emelt szemmel imádkozik kínzóíért. A nyilak könyörtelenül szegeződtek védtelen tagjaiba, de a szent csak állt mozdulatlanul, mintha még több szenvedést kívánna.

Sebestyén megtalálta az erőforrást. Naponta magához vette az Úr szent testét és utána lelkébe itta védőszentjének hangtalan tanítását. A templom jólelkű plébánosa nap-nap után, már szürkületkor megjelent az oltárnál, hogy az erősek kenyérével táplálja rendkívüli vendégét. Csodálkozva kellett megállapítania, hogy Sebestyén arca szinte ragyog a természetfeletti szépségtől. Istennel eltelt lelkének fénye mintha csak kisugárzott volna a test pórusain s valami titokzatos dicsőrével vonta be őt.

Sebestyénnek még mindig nem volt állandó otthona. Egyszer itt töltötte el az éjszakát, máskor amott. Legtöbbszörre gazdájának valamelyik raktárában aludt elterülve a rongy-kötegeken. Az a már említett szerencsétlen asszony, akinek lábát Sebestyén bekötözte, egyik napon így szólította meg jótévőjét: „Van nekünk egy üres kamránk, abban meghúzhatnád ám magad éjszakára.”

Már régen szemet szúrt neki ez a magános, daliás férfi, remélte, hogy majd így célt ér vele.

Sebestyén elfogadta a felajánlott szállást.

De micsoda oduba vezették be! Az egyetlen szobából-konyhából és a felajánlott kamrából álló lakásban mindent, még a falakat is ujnyi vastagon elborította a por és piszok. Ahhoz pedig szinte hősiesség kellett, hogy valaki a konyhába belépjen. Ha itt az ember bármihez hozzányúlt, szinte a keze odaragadt.

Sebestyén a kamrában a földre vetett szalmazsákon aludt. A vékony mennyezeten a felső lakásból nedvesség szivárgott át és kisebb, nagyobb foltokat alkotva szivárgott be a falba. Az egyik függőleges, nyirkos sávra vastag rétegben tapadt rá a por. Ezt a sávot vízszintes falrepedés történetesen szabályos két részre osztotta. Sebestyénnek már-már álomra záruló szeme merengve pihent meg ezen a furcsa kereszten. A reggeli homályban is erre a keresztre esett legelső tekintete. Forró fohással köszöntötte: „Üdvözlégys kereszts, egyetlen reményem!”

*

Az a bérház, amelyben Sebestyén szállásra talált, négy hatalmas szárnyával, egyetlen piszkos, nyirkos udvart zárt be, amelynek közepén homályos lámpa pislákkolt. Köröskörül hat ablaksor hú-

zódott egymás felett. Csaknem valamennyiből láрма hallatszott. A sok kiáltozás, ének, sírás, gyerekzsivaj, sajátságos, idegbontó hangzavarba olvadt egybe, amely csupán az éjtszaka óráira csitult el. Félezer ember szorongott ebben az óriási ketrecben. Az udvar valóságos trágyadomb volt, amely férgectől hemzsegett.

Apró iskolás gyermekek itt, már is mint kitanult orgazdák, tolvajok holmiját rejtegették, vagy közvetítették. Céda lányok boszorkányarcú vénasszonyokra várakoztak, hogy megtudják tőlük, lesz-e éjtszakára kereset. Gonoszságtól, büntől volt dohos a levegő és akiket a mostoha sors ide internált, ezt szívták magukba.

A szállástadó asszony, ha csak tehetette, szóba elegyedett Sebestyénnel. Bőbeszéddel elmondotta, hogy az ő férje minő hitvány alak. Keresetét csak magára költi, haza csupán akkor vetődik, ha az ösztönösség hazahajtja. Ilyenkor aztán dühöng, tör-zúz a félrészeg ember és össze-vissza veri a gyerekeket. Az asszonynak most sírásra görbült a szája . . .

„Az is lesz a vége — fejezte be elcsukló hangon — hogy egy szép napon szétloccsantom a fejét.”

Sebestyén közbeszólás nélkül, türelemmel hallgatta végig. Egyelőre teljesen céltalannak látszott előtte: megkérdezni tőle, vajjon tett-e valamit, hogy férjét jobb útra terelje, haza édesgesse, otthon tartsa. Ily kérdést most még meg sem értett volna. Az effajta emberek ugyanis úgy gondolják, hogy megmásíthatatlan sors tiporja el őket. A ketrecbe zárt vadállat össze-vissza marja társait és véresre sebzi önmagát a kérlelhetetlen vasrácsokon. Valahogy így voltak ezek a szegény emberek is.

Lám a „farkasok“, villant át nem egyszer Sebestyén agyán, gyűlölnék mindenkit, s a marakodó feleket kibékíteni lehetetlen. Jog, igazság, méltányosság szeretet . . . ismeretlen fogalmak. A ragadozó ösztön s a pillanatról-pillanatra élő „én“ tartja kezében a kormánykereket.

Sebestyén először a szállásadó asszony gyermekeit édesgette magához, hogy fogékony lelkükbe belopja magasztosabb életfelfogását. Mulattatta, taníttatta őket. Krumpliból nevetséges alakokat faragott, gyufából kezét-lábat adott nekik. Az apróságok hamar megszerették. Még éjjel is ott aludtak köréje húzódva.

Anyjuk pedig mind mohóbban leste Sebestyén minden mozdulatát. Mivel gyermekei napról-napra rendesebbek, tisztábbak lettek, jómagá is több gondot fordított ruházatára, egész megjelenésére. De tette ezt azért is, hogy jobban tessenek.

Sebestyén egyszer felhasználta az asszony távollétét arra, hogy nagytakarítást rendezzen. Betapasztotta a fal repedéseit, felmosta a padlót, összeszögelte a tört lábú asztalt, meg a rozoga székeket. Azután kitisztította az ablaküvegeket, a repedezetteket pedig beragasztotta keskeny papírsávval. Még függöny is jutott rájuk olcsó, áttört vászonból.

Az asszony hazajövet ámulva nézte a nagy átalakulást. Csillogó szemmel húzódott Sebestyén közelébe. Majd lehunyta két szemét, ölelésre emelte karját, feléje nyujtotta remegő ajkát.

Sebestyén hangosan reászólt:

„Nézz rám nővér!”

Emez felnyitotta szemét és egyszeribe össze-rezzent. Visszahökkent Sebestyén arcának fényességétől és attól a komoly, fájdalmas fönسégtől, amely tekintetéből ragyogott feléje.

„Micsoda ember vagy te?” — mondta alig hallhatóan — „örökké veled szeretnék élni”.

„Úgy is lesz” — felelte Sebestyén — „örökké velem fogsz élni. De ne az érzékeid csalóka szavára hallgass! Nem halod-e azt a lány zenét, amely ezeknek követelődző hangján áttör? A lelked az, amely a hosszú némaság után dalba kezd!”

„Badarság! — fakadt ki az asszony — csak nem kellek neked sehogysem!”

„De igen kellesz! Te is meg sokan mások. De nem is nekem kellek, hanem másvalakinek. Én csak Óhozzá akarlak elvezetni titeket!”

„Bolond!” — kiáltott az asszony és otthagya. De valahogy úgy érezte, hogy nem volt igaza.

Attól fogva gondolataiba mélyedve járt-kelt. Fejét lehorgasztotta, mintha nehéz bánat gyötörné, belsejében megnevezhetetlen érzelmek követeltek szót maguknak.

Egyik este hazajött a férj. Léptei tompán dobantak az udvar sikos kövein. Türelmetlenül dörömbölt az ajtón.

Sebestyén lámpát gyújtott, beengedte. A férfi tétován nézett körül a kitisztogatott lakásban. Hamarjában azt hitte, hogy idegenbe tévedt. Úgyan ki lehet az a szikár alak ott a sarokban? Az emberen elfogódottság vesz erőt, ha érzi tekintetét.

Ekkor azonban a félénken elbújó gyerekek közül az egyik elsírta magát.

„De hiszen itt vannak a kölykek!” — kiáltott fel az ember — mi történik itt? És te — fordult dühösen Sebestyén felé — te mit keressz itt?”

Az asszony kijött a másik szobából. Halkan, de határozott hangon így szólt férjéhez: —

„Ne nyúlj hozzá, szent áll előtted!”

A férj ocsmány káromkodásokba tört ki és fogát vicsorgatva rontott Sebestyénnek. Sebestyén

átölelte, emberfeletti erővel a székhez vezette és leültette. Azután elmesélte neki, hogyan jutott el hajlékába.

Az asszony közbeszólt:

„Főzök egy kis kávét. Jó lesz? Ha éhes vagy, süthetek néhány krumplit is.” — Azzal eltűnt a konyhában.

Az ember csak nézett-nézett. Nem tudott dülőre jutni önmagával.

Sebestyén elment a gyerekekért. Tiszták, rendesek voltak. Szemükből jóindulat csillogott, de azért félkézzel Sebestyén ruhájába kapaszkodtak, még mindig féltek édesatyjuktól.

„Testvér, nagyon jó gyermekeid vannak — szólt Sebestyén halkán — csak nem ismered őket!”

Majd a gyerekekhez fordult:

„Kicsikék, édesapátok nagyon jó ember, ne féljeteek tőle!”

Az ember hallgatott. Egyszerre csak keserű kiáltás szakadt ki a torkán:

„De hitvány is az én életem!”

Azután zavarodottan nézett jobbra-balra, a fejéhez kapott, kirugta maga alól a széket és támo-lyogva kirohant az ajtón.

Sebestyén kiment a konyhába és mosolyogva azt mondta az asszonynak, hogy az ünnepi lakomát tegye el más napra: az a nap bizonyára el fog jönni. Az asszony sírni kezdett és megcsókolta Sebestyénnek kezét.

A beigért nap hamar megjött. A férj egyszer csak beköszöntött. Józan volt és frissen megborotválva. Kissé zavarodottan kereste helyét. Egy csomagot tett az asztalra és azt mondta, hogy nincs sok ideje, csak éppen be akart köszönni. Volt egy kis keresete, elhozta, hogy az asszony tegye félre.

Az asszony átölelte, keblére vonta fejét és könnyes szemmel, lágy szavakkal marasztalta.

Sebestyén elküldte a gyerekeket, hogy hozzanak sört, ő maga kiment az udvarra és krumplit tisztogatott. Néhány perc múlva kijött hozzá a megbékült házaspár. A férj barátságosan kezét nyújtotta és azt mondta, hogy a krumplitisztogatást csak engedje át neki, mert az az ő dolga.

*

Amint Sebestyén egyik este befordult a házba, az udvaron csoportba verődött asszonyokat látott. Zseblámpa gyenge fényénél irigykedve nézték egy tizennégy éves leány gyönyörű új sárga cipőit, meg lehelletszerű, áttört harisnyáit.

Sebestyén közelebb húzódott. Az ő szeme inkább a leányka ruháján akadt meg: színehagyott, foszladozó, foltos ruha. Mily kiáltó ellentét a felsőruha meg az új lábbeli között!

A leány édesanyja büszkén magyarázta az ámuló asszonyoknak, hogy egy mérnök ajándékozta meg leányát. Még mást is fog neki adni . . .

A leányka kacéran vigyorgott jobbra, balra . . .

Sebestyén otthagya őket, szobájába tért és kezét tördelve imádkozott. Azután felkereste a leány édesanyját, aki a szembeeső épületszárnyban lakott, hogy közelebbi részleteket tudjon meg az esetről.

Az asszony nem kérte magát. Elmondta, hogy egy mérnök hajlandó kitartani leányát, azonfelül tekintélyes summát adna neki is. Szegény asszony arcán hosszú, csúf ráncok beszéltek a nyomor kérlelhetetlenségéről. Szintelen hangon beszélt, de látszott rajta, hogy örül leánya szerencsésén. Futólag azt is megemlítette, hogy férje elpusztult a háborúban és hogy eme legidősebb

leányán kívül még négy gyermekről kell gondoskodnia.

Sebestyén nagyon jól tudta, hogy szavak itt nem használnak. Csak megkérdezte az asszonyt, hogyan tudja eladni saját gyermekét egy tál lencséért. A maga részéről hajlandó a gyermek eltartásáról gondoskodni, az asszonynak pedig még nagyobb összeget juttatni, ha a leánykát neki engedi át.

Az asszony szemében sötét tűz gyulladt ki, arcára aljas mosoly rajzolódott.

„De van-e annyi pénze?” — kérdezte.

Sebestyén azt felelte, hogy nincs. A házban mindenki tudja róla, hogy nincs semmije. De emiatt ne aggódjék. Mint igen előkelő úrnak az ügynöke, majd csak előteremti az ígért összeget.

„Jó” — szólott az asszony — „akkor hát legyen a leányom azé az úré.”

Sebestyén még aznap este bement a belvárosba. Szemében titokzatos, szinte megdöbbenő fény világított. Ment, ment, míg be nem ért a széles utcákra, a pazar mulatóhelyek, színházak elé. Vagyont érő ruhákba bujt emberek vonultak el előtte. A legszokatlanabb illatok kavaroztak a levegőben. — Emitt elegáns pár intett magához hatalmas autót. — A férfi nevet mondott, mire a soffőr jelentős összeget kívánt. A férfi hanyagul a zsebébe nyúlt, egész halom bankjegyet húzott elő és leolvasta a kívánt összeget. Az autó hangerővel elvágtatott.

Sebestyén körülnézett. Mögötte hatalmas, narancs-színű ablakokon át kissé tompultan verődött ki a mulatóhely vakító fényáradata. Onnan jött ki az előbbi gazdag, elegáns pár. Az ajtó fémveretein csillogva táncoltak az utcai lámpák bágyadt sugarai.

Sebestyén hirtelen elhatározással az ajtón belül termett, félretolta a nehéz függönyt és belépett a mulatóba. Lágy, idegnyesztő zene hangzott feléje. A tömeg halk zsvaja érzékszibbasztó mórba ringatta az embert. A ragyogó női alakok, káprázatos ruhák, gyöngyöző italok és finom cigaretták illata kábító egyvelegbe olvadt össze.

Sebestyén levette kalapját és odalépett az első asztalhoz. Félig ittas úr ült mellette két festett ajkú leány társaságában. Megszólította:

„Testvér, már eleget ittál! A drága italt már csak kortyonkint szoríthatod magadba. Igazán mindegy, ha félüveggel kevesebbet iszol, s annak az árát nekem adod. Szegény leánykát kell kiváltanom rajta. Jegyezd meg magadnak: ha megtagadod kérésemet, nagyobb bünt követsz el, a gyilkosságnál. Tűz fog égni a lelkedben, amelyet a bor egész özönével sem tudsz majd eloltani.”

Az úr párnás székének támlájára dőlve felelni akart. De csak dadogás jött ajkára: „Mi, mi, mit akarsz?”

Sebestyén szeméből ellenállhatatlan erő sugárzott feléje és hallgatásra kényszerítette. A szája mozgott, de hang nem jött ki rajta. Keze a zsebébe csúszott, mintha láthatatlan marok szorítása vezetné, pénzt húzott elő és odadobta az asztalra. Sebestyén eltette.

Az egyik leány nevetni akart. De ugyanabban a pillanatban feltámadt benne jobbik énje. Halk, szinte gyengéd hangon megszólalt:

„Kicsoda az a kislány?”

Sebestyén néhány kurta szóval elmondta a történetet. A leány elhallgatott, pénztárcájából kivett egy bankót.

„Piszkos pénz” — suttogetta, miközben odanyujtotta Sebestyénnek.

„Ó nem” — felelte Sebestyén — „oly tiszta, hogy szívesen meg is csókolom.” És meg is tette.

Akkor azonban egyenruhás ember jött hozzá és felszólította, hogy azonnal távozzék.

Sebestyén mosolygott és odébb állt.

Egész éjszaka fáradozott. Nem mindenütt ment simán a dolog. Sok helyen kigúnyolták, másutt meg rendőrrel gyűlt meg a baja. Szerencsére akadtak szószólói. Egy pincér meg egy utcai leány védelmére keltek, mire a rendőr hosszasan végignézte és fejét csóválva útjára engedte.

Még elég sok hiányzott a beígért pénzből.

Sebestyén úgy érezte, hogy nem lesz könnyű összegyűjtenie. Hiszen csak éjjel koldulhatott, nappal a zsidótelepen kellett dolgoznia.

Egyik utca sarkán álldogálva éppen azon gondolkodott, hogy már elmúlt három éjszaka és még mindig csak az összeg fele van együtt. Leány ment el mellette. Hamiskásan csalogató pillantást vetett rá. Amint azonban tekintete találokzott Sebestyén mélyen égő tekintetével, hirtelen elkomolyodott és szólanul folytatta útját. De azután mégis csak visszafordult és megkérdezte Sebestyént, hogy kire vár.

„Talán rád” — felelte Sebestyén és elmondta szorult helyzetét.

A leány epedő pillantásokkal függött rajta. Énekléstől, visítástól eldurvult hangja lágyan, édesen csengett, amikor arra kérte Sebestyént, hogy a legközelebbi éjszakának ugyan abban az órájában legyen ismét itt a sarkon.

Sebestyén pontosan megjelent. Néhány lányból álló kis csoport várt rá. Amint meglátták, abban hagyták eddigi halk beszélgetésüket. Sebestyén tegnapi ismerőse kivált a csoportból, feléje tartott és átadta neki az összeg hiányzó részét.

„De mondd csak, ki vagy te?” — kérdezte tőle a leány.

„Keresztény. És azon vagyok, hogy jó keresztény legyek”, válaszolta Sebestyén.

„Szoktál imádkozni?” folytatta a leány a kérdezősködést.

„Igen érted is, meg . . . nővéreidért is!” felelte Sebestyén.

„Tedd meg ezentul, is!” mondta erre a leány.

Most hirtelen két fiatalember lépett Sebestyén elé. A leányok felsikoltottak, kettő közülük futásnak eredt.

„Ah, hát ennek adjátok a pénzt?!” — ordított az egyik és Sebestyénre akart sújtani. De ez megragadta az ütésre emelt kart. Emberfeletti erő hatotta át tagjait. Szinte játszva lefogta ellenfelét. Közben jóindulatúlag mosolygott, mintha bocsánatot kérne.

Most a másik férfi is dühösen nekirontott Sebestyénnek és hatalmas ökölcsapást akart arcába mérni, de az ütés társát érte. Ez fájdalmasan felnyögött.

Sebestyén úgy érezte, hogy nem szabad tétlenül várni a továbbiakat. Mihelyt acélossá vált, sovány karjaival visszaverte támadóit, csengő hangon ezt kiáltotta feléjük:

„Nagyon jól tudom, hogy szerintetek rosszat cselekszem, amikor tehetetlen gyermeket visszarántok az örvény széléről. De mivel Isten akarja, hogy megtegyem, azért kellett hátrálnotok. Igen: azért vagyok erősebb nálatok, mert velem az Isten. Menjeteek tehát utatokra és gondolkozzatok azon, ami veletek történt.”

Feje sugárzóan domborodott ki a homályból; felemelt karja, amelyen visszacsúszott a ruha, hófehér szárnyhoz hasonlított. A suhancok lélegze-

tüket visszafojtva nézték. Tanácstalanul álltak helyükön. Végre az egyik megszólalt:

„Ugyan hagyjuk itt ezt a bolondot!” — és odébb állt. A másik is követte.

Sebestyén gyors léptekkel indult hazafelé. Daldalmas hymnus zengett a lelkében. A leány, aki neki a pénzt adta, ott járt a nyomában, valami ellenállhatatlan erő vonzotta, mint a vasport a mágnes. Amint Sebestyén bezárta maga mögött a ház kapuját, a leány görcsösen belekapaszkodott a piszkos kilincsbe. Haszontalanabbnak érezte magát a rongynál.

Másnap reggel Sebestyén megvette a leányt édesanyjától. Az asszony nyers nevetéssel fogadta a pénzt és féltékenyen köténye alá rejtette.

A közelben lakott egy jólelkű, becsületes néni. Zöldség-félék árusításával tengette életét. Sebestyén nála helyezte el pártfogoltját.

Mire hazaért, a leány édesanyja mégis csak megbánta gyalázatos tettét. Már messziről siránkozva kiáltozott feléje:

„Hová vitted a gyermekemet?”

„Megkaptad érte a pénzt” — felelte Sebestyén.

De az a lába elé dobta a gyűrött bankókat és toporzékolva kiabált:

„Nem kell a pénzed. Mondd meg, hol lakik az az úr, akinek odaadtad a lányomat? Beverem az összes ablakait!”

„Jó — szólt Sebestyén és megfogta az asszony kezét — azért csak tartsd meg a pénzt. Gyermekeidet a legnagyobb Úr, a jó Isten gondjára bízom. Ha Óhozzá akarsz elmenni, szívesen elvezetlek!”

•

Amint múlt az idő, a maga kérlelhetet-

len következetességével, többen azzal a kérdéssel keresték fel Sebestyént:

„Mondd, mit tegyek?”

Sebestyén jó példája indította meg őket. Láták, hogy ez a közönséges és mégis rendkívüli ember mindenkinek mindene lett. Szeretettel foglalkozott megroppant lelkekkel, tudott gyógyító írt a szív minden bajára. Nem rettentették vissza undok kiütések, tátongó sebek. Az ágyhoz kötött szenvedők alig várták már, hogy meglátogassa őket. De amellet megcsinálta a gyermekek falovacskaínak kitört lábát is, az eltörött fejét újra felragasztotta, ingó nyikorgó székek, repedezett tányérok kijavítva, megszépülve kerültek ki a kezéből. Az a hír járt felőle, hogy mindenhez ért. Sebestyénnek végre is meg kellett szoknia, hogy az emberek minden ügyes-bajos dolgukban nála keresnek segítséget. A betegek szinte tömegesen sereglettek hozzá, mert úgy érezték, hogy közelében megnyihül a szenvedésük.

Sebestyén pedig mindgyakrabban küzdött a kétségbeeséssel. Lelkébe halálos sötétség költözött. Valahányszor emberekkel volt dolga, lelki szeme előtt mindig megjelent az a mérhetetlen tömeg, amely soha jó szóba nem részesült, soha szeretetet, megértést nem tapasztalt mások részéről. Mit tegyen ő egyedül, magára hagyatva ekkora töméntelen sokasággal szemben?!

Ha egyik-másik sikerénél az a kevély gondolat villant át agyán, hogy ime: nincs az a teher, amely alatt összeroppanna, hamarosan megbűnhődött érte. Ingatag voltának, tehetetlenségének érzése elviselhetetlen súllyal nehezedett rá. Elvándszorgott a templomba, leborult az oltár előtt és görnyedve kiáltozott segítségért:

„Istenem, látod mennyire nyomorult vagyok! Segíts!”

Mindamellett jót tett, mint azelőtt. Járt-kelt, csak mintha hajdani beszédes vidámsága kissé megdermedt volna férfias arcán.

Egyik reggel ismét nehéz lélekkel távozott megszokott templomából. Végtelen szomorúság marcangolta szívét. Pedig most is csak az Úr testével táplálta éhes lelkét. De úgy érezte, hogy már ez a lelkitáplálék sem állíthatja helyre megfogyatkozott erejét.

Amint így, lekonyult fővel, nehézkesen kullogott, valaki megérintette a vállát. Sebestyén fáradtan megfordult. Az a fiatal ember állt előtte, aki egyszer — már nagyon régen — megakarta gyilkolni az édesanyját.

Némán várakozott, hogy megszólítsa.

Sebestyén megkérdezte: „Mit kívánsz?”

„Régóta figyelek. Most is tudom, honnan jössz. Mondd igazán, a vallás ad neked erőt, hogy olyan légy, amilyen vagy?”

„Erőt?” — gondolta Sebestyén bágyadtan. Erőt? Hát van énnekem még erőm?”

Azonban amíg így töprengett magában, egyszerre csak remegve érezte, hogy újból erő duzzad bensejében. Minél tovább nézte a fiatal embert, annál diadalmasabban ömlesztette el egész lényét valami kimondhatatlan erő-zuhatag, amely szinte kicsordult ragyogó tekintetén, s kiegyenesítette természetét.

Megindultak együtt munkahelyük felé. Hosszasan, letompított hangon beszélgettek. A tömeg vitte őket, mint az értelmetlen tenger a kincsekkel megterakott hajókat.

A fiatalember ezekkel a szavakkal végezte megbeszélésüket:

„Teljesen megváltoztam. Ha nem vetsz meg, szívesen csatlakozom hozzád.”

Attólfogva együtt maradtak. Sebestyén még keskeny szalmazsákját is megosztotta új munkatársával, Pállal. Amint rájuk köszöntött az éjszaka és édes álomba merülve pihenték ki a hosszú nappalok fáradtságát, az égből halvány fénycsóva világított be szegényes hajlékukba: az Isten Lelke örködött fölöttük és táplálta lelküket.

*

Késő ősze fordult az idő. Fenyegető, sötét felhők húzódtak a város fölé. Nyirkos, hideg ködök ereszkedtek a háztömbök közé. Estefelé a nap összeszedte minden erejét, hogy legyőzze azokat. Fénylő, meleg sugarai megtörtek a fagyos párákon, kopottas vörössel vonták be a felhők szélét. Úgy tűnt fel az ég, mint valami piszkos tócsa, melynek sötét vizén friss vér piroslik.

A tömeg nyugtalankodni, forrongani kezdett. Az udvarokon, az utcákon, elhagyott sörözőkben suttogó emberek verődtek csoportokba, elfojtott kiáltások hangzottak el. Munkások, kik gépalkatrésszé váltak, — munkanélküliek, akik még gépalkatrésszé sem lehettek — fagyos szeretkezésekben elfonnyadt utcalányok, éhező gyerekek siránkozásától hajszott édesanyák, elégedetlen katonák, foltozott-tagú rokkantak . . . mind, mind bosszút lihegtek láthatatlan elnyomóik ellen. Lerázni vágyták már egyszer azt az igát, amely őket sárba nyomta.

Sebestyén úgy szállongott az elkeseredettségnek, a veszte is élniakarásnak e bőszünten morajló áradata felett, mint az otthonából kivert galamb. Hiába hordozta a béke olajágát, senki sem akarta elfogadni. Egyedül volt. A többi galamb talán

biztos helyre menekült a vésztojósló vihar elől. Végre is elkapta az ár. Az elemek őrült tombolása megzavarta, elbódította. A gyülölködés örvényei magukkal rántották, ide-tova hányták, mint a tehetetlen pillangót. A tűzvész megpörkölte szárnyát, megszedült . . . elbukott . . .

Felpattant az egyik asztal tetejére és ökölbe szorított kezét hevesen lóbálva csak úgy ontotta magából a kemény átkokat:

„Jaj azoknak, akik táncolnak, míg mások a porban csúsznak!

Jaj azoknak, akik habzsolva töltekeznek, míg mások éheznek!

Jaj azoknak, akik drága selymekkel aggatják tele magukat, míg mások rongyokkal takaródnak!

Jaj azoknak, akik nyomorgó, eleven szívek vérét isszák!

Jaj azoknak, akik zajtalan kocsikon vágatnak tova és nem hallják a mankók kopogását!

Jaj azoknak, akik csak parancsolgatnak, de Istennek nem engedelmeskednek!

Jaj azoknak, akik embertársaik inségét kihasználják, hogy éhbérért munkára kényszerítsék őket!

Jaj azoknak, akik a lelket semmibe sem veszik, hanem a munkásban csak izmokat, meg telhetetlen gyomrot látnak!

Jaj a gazdagoknak!

Jaj a szívteleneknek!

Saját fegyvereikkel fognak leverni titeket! Az a törvény lesz pusztulástok, amelyet magatok gondoltatok ki! A nép ellenetek fordul, a munkásoklók rátok fognak lesujtani, a korgó gyomrok belöletek fognak jóllakni! Igen! Mert a munkásnak nincs többé szíve, nincs többé lelke: ti ölté-

tek ki belőle! Isten fordít egyet a sors kerekén: most titeket fog lehangereelni!"

A vihar, az orkán kitört. A körülállók üvöltése recsegve felzúgott, mint a közeli mennydörgés. Sebestyént valóságos tüztenger fogta körül. Elrohant közülök, az önvád kinos hörgéssel szakadozott ki belőle:

„Mit tettem! Istenem mit, tettem!"

A sátán vigyorogva súgta a fülébe:

„Nagyon jól tetted! Menj vissza és folytasd!

Krisztus messziről, nagyon *messziről* szomorúan nézett feléje. Sebestyén futásnak eredt, de nem tudta elérni . . .

Az utcán néhány vásott suhanc macskát kergetett. Szegényke riadtan, vérző háttal menekült. Ljedyében Sebestyén mellének ugrott. Ez szeretettel megsimogatta és kabátja alá rejtette. Az állat nyugtalanul, de hálásan tekintett fel rája.

Sebestyén jelképet látott a semmitmondó kis eseményben. Felsőhajtott:

„Uram, értelek! A te sorsod is . . . ennek az állatnak a sorsa. Üldöznék, kivernek mindenünnen."

Oththona bejáratánál ember várakozott reája. Sebestyén észrevette, hogy a sátán settenkedik emez ember mögött s az adja ajkára a szót:

„Meg kell újítanunk a világot. Tartsunk össze. Ha valamennyien összefogunk, paradicsommá varázsolhatjuk a földet. De először le kell tipornunk azokat a zsarnokokat, akik igába törnek bennünket!"

„Testvér — felelte Sebestyén — tenmagadat kell megújítanod. Ha Istenben és Istenért élsz, akkor igazán mindegy lesz, hogy tíz órát dolgozol-e vagy hármat. Ha valamennyien ilyenekké leszünk, akkor paradicsommá lesz a föld."

Az ismeretlen sajnálkozó ajkbiggyesztéssel felelt:
 „Nincs benned semmi részvét! De az Istened-
 ben sem!”

Sebestyén vállára tette kezét és így felelt:

„Isten emberré lett értünk. Kigúnyolták, meggyalázták. Kín, fáradság, szenvedés volt osztályrésze. Megmutatta életével, hogyan kell neked is élned. Ahogy Ő legyőzte a világot, úgy fogod majd te is legyőzni. Egy a szükséges. Mit törődsz a világgal, ha . . . Isten a tied!”

A sátán e szavak hallatára elsomfordált. Az ember fejét lógatva indult neki egy utcának. Nem messze mehetett, mert a szembejövő hatalmas emberáradat magával sodorta. A tömegeszét vesztve üvöltözött. Ablakok csörömpöltek. Feltört pékboltokból kosárszám repült kifelé a kenyér. Száz és száz kéz kapott utána. Az üzletek holmiját kiszórták az utcára. — Az emberek végvásznakon, gyümölcsökön gázoltak keresztül, étvágygerjesztő husneműeket tapostak a sárba. Közben egymást lökdösték, szorongatták: Előre, előre!

Már nem az éhség kergette őket. Csak a fékevesztett düh: elemelni, tönkrezúzni mindent, ami a szemük elé kerül. Meglékelt hordókból patakokban folyt a bor és pálinka: csak újabb olaj volt a tűzre.

Katonák vonultak ki, zárt sorokban helyezkedtek el és tüzelni kezdtek. A gépfegyver üzleti nyugalommal szórta a halált. A pokoli hangzavarba vérfagyasztó sikoltások vegyültek. Berekedt torkok csak úgy ókádták az ördögi káromkodásokat. A kárhozottak üvöltése volt!

Az őrző tömeg elkapott egy tisztet, a földre teperte és tombolva tiport végig minden porcikáján.

Sebestyén odarohant, feldöntötte a gépfegyvert,

felkapta a tisztet és egyik házba cipelte. Még hörgött egyet: „kutyák!” és meghalt.

Gyűlölet és gyűlölet mindenütt! Gyűlölet a mindennapi kenyér, amelyet megeszik, — gyűlölet a levegő, amelyet beszív az ember, — gyűlölet a szívben, agyban, lélekben, — mindenütt csak gyűlölet!

Sebestyén elmenekült kicsi szobájába. Átölelte Pált és lihegve mondta:

„Gyűlölet, mindenütt csak gyűlölet!”

Azután hozzáfűzte halkán, mintha csak magának beszélne:

„Oh, mily nagynak kell lennie a mi szeretetünknek, hogy a gyűlöletet legyőzhesse! Mennyiünket át kell még hatnia a szeretetnek, hogy minden gyűlölködő mellé jusson egy közülünk. Hogy átöleljük, lefegyverezzük . . .”

*

Kopogtattak. Fiatal pap lépett be. Azt mondta, hogy leköszönt állásáról, amely fényes jövőt ígért neki. A napokban nagy vagyont örökölt. Az sem kell neki. Elhozta mindenét, ezennel Sebestyén rendelkezésére bocsátja. De őt magát se utasítsa vissza, mert szeretne felcsapni munkatársának.

„Testvér, — kérdezte Sebestyén — ugyan honnan tudtad, hogy egyáltalában létezem?”

„Nevedet ismerik már mindenütt — felelte a pap — mint a harci riadó terjed mindenfelé.”

„Finom szövetsből van a ruhád — szólta Sebestyén — ölts helyébe durvább csuhát. A kezed puha, fehér: keress valami munkát, hogy érdekessé tegye. Ne üss el azoktól, akiket szeretsz. Ha igazán az a szándékod, hogy mindent áldozatul hozz, akkor üdvözöllek Krisztus nevében!”

Bernát — így hívták új munkatársát — öröm-

mel vállalkozott. Aztán röviden elmondta hivatása történetét.

„Sebestyén! a püspököm aggódva és csak hosszas könyörgés után egyezett bele, hogy e szokatlan útra lépjek. Egyelőre csak három hónapra engedett el. Imádkozzunk, hogy ezt a próba-időt jól kiálljam!”

Sebestyén szíve mélyén örült, hogy a lelkek őrizetére rendelt főpásztor tudomást vett munkájáról és figyeli azt. Hála-himnusz szakadt föl lelkéből, amikor Bernát azt is közölte vele, hogy egy teljesen elhagyott kápolnát rendelkezésükre bocsátott. Ott titokban bemutatathatják a legszentebb áldozatot, mindaddig, míg híveik előtt föl nem fődhetik papi mivoltukat.

A házban volt valami elhagyott, rossz karban levő pince. Hajdan árúraktárnak használták. Egyik zavar-gás alkalmával kifosztották, azóta üresen állt.

Sebestyén ott gyűjtötte egybe éjszakánként néhány hűséges követőjét. A katakombát kis olaj-mécs világította be gyér fényével. De Isten ott volt körükben és a kegyelmi világosság fénytengerét sugározta lelkükbe.

Sebestyén tanított. Új, jobb világ kapuját tárta fel: — ha valaki abba beletekintett, megsiratta eddigi haszontalan életét.

„Lehetséges lesz-e, hogy az embereket elvezessük abba a világba?” — kérdezték társai.

„Tőled függ, Testvér! — felelte Sebestyén. — Ne nézz másra, még rám se: csak magadra! Ne akard ezt vagy azt, hanem csak Istent! Ne várj másoktól szeretetet, még rokonaidtól sem. Csak azon légy, hogy magad szeress!”

Pált és másik társát, akit Bernátnak hívtak, rávette, hogy hagyják el őt és keressenek lakást másutt. Tegyenek úgy, amint ő tette eddigi helyén.

Nem adott nekik sem előírásokat, sem szabályokat, csak abban állapodtak meg, hogy hetenként egyszer találkoznak, hogy közösen mutassák be a szentmiseáldozatot illetőleg járuljanak az Úr asztalához.

Egyszer prelátus kereste fel Sebestyént és így szólt hozzá:

„Tévútra juttok!”

Sebestyén hallgatott.

Amaz folytatta: „Az egyháziak nem szívesen látják működésüket.”

„Ami ezt a pontot illeti, számoltunk vele — felelte Sebestyén. — Legföljebb csak átmeneti nehézséget okozhat. Mi dárdavetők vagyunk, a jövőbe célzunk és rohamban törünk előre. Egy napon . . . talán hosszú évek múlva . . . a nyomunkba fogtok szegődni s áldásokkal fogtok elhalmozni.”

„Vigyázz, nagyon vigyázz, hogy a kevélység karmaiba ne kerítsen” — mondta a prelátus és indulni készült.

Sebestyén térdreereszkedett előtte és így szólt:

„Add rám áldásodat!”

Az ősz férfiú megtorpant. Szinte rémülten rebegte:

„Én adjam rád áldásomat?”

„Alázattal könyörgöm.”

A prelátus nem tudott ellentállni Sebestyén megindító tekintetének. Remegő kezét rátette fejére és forró imában kérte rája Isten áldását.

Ha fiatalabb volnék . . . én is veled tartanék” — mondta távoztában.

•

Amint Sebestyén egyszer elég későn tért haza munkahelyéről, egy leányt pillantott meg lakásának lépcsőjén. Azonnal megismerte. Az a leány

volt, aki hajdan összegyűjtötte neki a szükséges pénzt egy veszendő lélek megmentésére. Megkérdezte tőle, mit akar.

A leány zokogásba fult hangon válaszolt:

„Menj kérlek máshová. Keress magadnak más lakást. Ketten már régóta leselkednek rád, hogy bosszút álljanak rajtad.”

„Ó édes testvérem — felelte Sebestyén. — Ha Isten azt akarja, hogy meggyilkoljanak, hiába menekszem akár a világ másik végére is. Ha pedig nem akarja, akkor bántatlanul járhatok-kelhetek a gyilkosok egész serege között.”

A leány epedő pillantásokkal csüngött rajta és szenvedélyesen susogta:

„Ó, hogy ilyen emberek is léteznek, mint te! Én . . . egyedül állok a sötétségben, azt sem tudom többé hol is vagyok!”

Sebestyén szeliden felelt:

„Talán éppen a mennyország határán állsz.”

Amaz megrázta fejét: „Nem tudok többé élni nélküled. Úgy járok nyomodban nap-nap után, mint valami tébolyodott.”

Sebestyén elvezette az annak idején megmen-tett gyermek nevelőanyjához és felszólította, hogy azután ő is lakjék nála.

A leány megcsókolta az ismeretlen leánykát és fülébe súgta:

„Szereted Sebestyént?”

„Igen” — felelte az — „szívem mélyéből szeretem.”

.

Bernát vagyona lehetővé tette, hogy a pincében konyhát rendezzenek be, ahol a nélkülözőket ingyen ellátták rendes étellel. Olyanok is jöttek néha, akik nem szorultak rá. Sebestyén segítő-társai méltatlankodtak amiatt.

Sebestyén mosolygott és így intette le őket:

„Ugyan ti rövidlátók! Hát olyanok akartok-e lenni, mint a világ gyermekei? Okosak, előrelátók? Adjunk, ameddig van miből adnunk!”

A konyhai teendőket az előbb említett leány, Ágnes látta el. Sikerült volt barátnői közül is néhányat jobb útra térítenie.

Egyikük rövid idő múlva eltűnt és nem tért vissza többé. Sebestyén megtudta, hogy ismét elkapta a szenvedély. De már visszakívánczik, csak nem mer jönni. Sebestyén elment, megkereste az éjtszakában. Szegényke elfödte szemét és szinte vonaglott, amikor kinyögte:

„Romlott teremtés vagyok!”

„Gyere!” — hangzott a felelet.

„De hát nem vagyok-e nagy bűnös?” — kérdezte.

„Talán bírád vagyok?” — felelte Sebestyén és újra kérte:

„Gyere!”

A leány követte és újra meg volt mentve.

Sebestyénnek elmondták, hogy követői közül többen csak képmutatók. Anyagi érdekekből csoportosulnak köréje. Lelkük mélyén azonban nem hisznek abban az Istenben, akit hirdet nekik.

Sebestyén leintette a nyugtalankodókat:

„Ebből csak az következik, hogy nekünk még forróbban kell szeretnünk, még több jót kell cselekednünk, még önzetlenebbeknek kell lennünk, hogy igazában higgyenek Istenben. Nem ők a hibásak, hanem mi!”

Egyik nap Pál és Bernát együtt imádkoztak Sebestyénnel. Testük könnyűvé vált, mint a selyem és lelkük titokzatosan átragyogott rajta.

Bernát nemsokára bejelentette, hogy az a bank, amelyben pénzt kamatoztatta csődbe jutott. Tehát ismét oly szegények, mint azelőtt voltak.

„Tévedsz” — mondotta Sebestyén — „gazdagabbak vagyunk. Adjunk hálát az Istennek, hogy akadékokat gördít utunkba, különben talán elbízott volna magunkat.”

„De nem fognak-e sokan cserbenhagyni bennünket?” — kérdezték társai.

Sebestyén csak annyit felelt erre, hogy . . . még levestengerben sem lehet az embereket csak úgy átúsztatni a mennyországba . . .

Amikor beszüntették az ingyen-ebédeket, az emberek zúgolódtak. A szájaskabbak össze is álltak és betörték a pincébe. Ki-ki még kaparintani akart magának valamit. Sebestyén egyszerre csak ott termett közöttük és rájuk kiáltott:

„Helyes! Csak vigyétek! Hiszen a tiétek minden!”

A garázdálkodókban megcsappant a fosztogató kedv. Tétován néztek egymásra. Sebestyén elosztotta közöttük a szegényes felszerelést:

„Nesztek! Csak fogjátok! Vigyétek!”

Amazok zavarodottan nézegetlődték. Egyesek lassan odébb álltak a kezükbe nyomott holmival, mások szégyenkezve visszarakták a helyére.

Az asszonyok közül többen mégis csak megbánták, hogy nem hoztak magukkal semmit. Egy-egy bögrének, asztalnak, székeknek igen jó hasznát vették volna . . .

„Lássátok — mondta Sebestyén társainak — az emberek jobban ragaszkodnak még a bögréhez, a rozoga bútordarabhoz, mint a mennyországához. Ó mily hosszú utat kell még megtenniök!”

A lányok közül egyesek munkát kerestek, mások ismét visszazállingóztak az éjszakába. Hol

az egyik, hol a másik utcasarkon leselkedtek pré-dára, Sebestyén köszönt és egy-egy jó szót mondott nekik:

„Kerülő utakon jártok. De minél hosszabb a vándorlás, annál boldogabb a hazatérés. Én kigyújtottam számotokra a világítótornyot: annak a fénye nem fog kialudni soha.”

*

Egyik éjtszaka kopogtattak ajtaján. Két fiatalember állt odakünn. Megkérdezték, hogy ismeri-e még őket. János és Anszgár . . . a kolostorból jöttek.

Sebestyén örömmel megölelte őket és megkérdezte hogy miért jöttek.

„Azért jöttünk” — felelték — „hogyan szolgáljunk neked. Hozzánk is eljutott híred. Gyorsan útra keltünk és keresésedre indultunk. Végre megtaláltunk.”

Sebestyén nem tudta visszafojtani könnyeit és így szólt:

„Honnan ennyi kegyelem? Nem vagyok rá méltó, hogy a jó Isten ennyire szeressen!”

János és Anszgár meséltek a kolostorról. Eleinte nagyon csodálkoztak Sebestyén távozásán és helytelenítették is eljárását. A jóságos öreg prior kelt védelmére:

„Nem szabad elhamarkodva ítélnünk. Nem támaszthat-e az Isten új időkben új apostolokat? Krisztus is azt kereste, ami elveszett. Sebestyént meghívta, hogy lépjen nyomába. Azért Fiaim, imádkozzunk sokat érte, hogy áldásos legyen munkája. A mi vezeklésünk, imánk fogja hozzávezetni a lelkeket” . . .

És a prior buzdítása jó földbe vetett magnak bizonyult. A testvérek imába fogtak, hogy a ke-

gyelem esőjét könyörögiék ki arra az ugarra, amelyen Sebestyén verejtékezye végezte az első törés kemény munkáját . . . És az isteni kegyelemnek más hatása is volt. Kettőjüket Sebestyén követésére segítette . . .

Sebestyén csillogó szemmel hallgatta János és Anszgár szavait.

„Testvéreim: ime a titok nyitja! A ti imátoknak köszönhetem az új erőre kapást a csüggedés nyomasztó óráiban. A ti érdemetek a lelkek megmozdulása! Milyen csodálatos is az isteni Gondviselés. A rejtekben végzett imának ép oly termékenyítő erőt ad, mint a lelkek szőlőjében kapáló munkások vér-verejtékének. Ó, most látom csak igazán a kolostor jelentőségét. Nem csak a példa közvetlen, hanem a mindenható esdeklés közvetett fegyvereivel is igazán döntő szerepet játszottak az Úr nagy harcában. Testvérek, kettőzött buzgalommal lássunk munkának, ne csüggedjünk, az imádkozók óriási táborá egyútt harcol velünk!”

*

A város fölé csillag ereszkedett. Ellenállhatatlan erővel vonzott maga után más-más kialvófélben levő csillagokat is. Sőt kihűlt kövek is fényeskedni kezdtek; ráeszméltek arra, hogy csillagok lehetnének . . .

— — — — —

Nagybeteg, aki benuult tagjaival már régóta mozdulatlanul feküdt sötét pincelakásában, szabad levegőre vágyott. Sebestyén és Pál az enyhébb, napsütéses téli délelőttökön kivitték a gyengén lejtős háztetőre. Míg a tehetetlen öreg — az életető napsugarakban sütkérezett, kitakarították odu-

ját, amely inkább kriptához hasonlított; aztán frissen megvetették kemény ágát.

Anszgár nyomorék gyermekre bukkant. Mivel nem tudott járni, rendszerint a sarokban játszadozott tört tetőcserepekkel. Anszgár összeállított neki valami kereken járó alkalmatosságot. Abban megfogódzva legalább az udvaron végig-végig tudott csoszogni.

János egy leányt vett pártfogásba. Valamikor öngyilkosságot kísérelt meg, azóta félt az emberekől. János sétálgatott vele a szabadban, míg ki nem gyógyult lelki betegségéből.

A környék gyermekeit üres házhelyeken gyűjtötték össze, énekelni, játszani tanították őket. Szóval: minden egyes nap meghozta a maga bőséges aratását jótettekben.

A bérház környékén lassan átalakultak az emberek. Ha egy-egy munkanélküli azzal kereste fel Sebestyént: „mit tegyek?” „Nincs munkám!”, azt a választ kapta, hogy emiatt ne aggódjék, hiszen három család kis jóakarattal könnyen eltartja a negyediket.

És mindig akadtak családok, amelyek megosztották a falatot nélkülöző felebarátaikkal. A nyomor megszégyenülve menekült onnan, ahol egy mást szerető emberek lakoztak.

Sebestyén munkaadója, embergyűlölő agglegény, mindjobban érdeklődött rendkívüli alkalmazottjának munkássága iránt. Egyik alkalommal szó nélkül jelentős összeget nyomott a markába.

A bérház tulajdonosának leánya is felkereste egyszer. Allítólag csak azért, hogy lássa azt a furcsa szentet.

Kisírt szemekkel távozott. De azután visszavisszatért, hogy ő, az úrileány, egykori utcalányokkal együtt fülledt levegőjű betegszobákban foglalatos-

kodjék, vagy hogy anya nélkül maradt családokban ellássa a háziasszony teendőit.

Az élők arcán bizalomgerjesztő jóindulat foglalta el a gyűlölködő komorság helyét, a haladóklok békült mosollyal költöztek át a másvilágra.

•

Egyszer finoman öltözött úr jött Sebestyén szegényes lakására. Jegyzőkönyvet húzott elő zsebéből. Azt mondta, hogy nagy napi lapnak a tudósítója. Legyen szíves kifejteni tehát neki: mit is akar tulajdonképen.

Sebestyén nevetve nézett rája és hallgatott. A finom úr elővette minden rábeszélő képességét. Mindhiába. Végre is azt mondta:

„Helyes. Ön nem óhajt egységes, összefoglaló nyilatkozatot közölni terveiről, szociális felfogásáról. De feleljen kérem legalább a következő kérdésekre:

Mi az álláspontja az iskola-reformra vonatkozólag? Hogyan akarja leküzdeni a sexuális visszaéléseket? A veszedelmesen terjedő betegségeket? Melyik kormányformát tartja a legjobbnak? Vajjon a szabad érvényesülés híve-e? Mi a felfogása a földbirtokreformról? A szabadszerelemről? Helyesli-e a sztrájkot?”

Sebestyén hallgatott.

A finom úr zavarba jött.

Sebestyén végre megsajnálta és így szólt:

„Mindezekre a kérdésekre megfelelt már Valaki. Az, aki azt mondta: „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat!”

„De ezzel a szimpla mondattal csak nem lehet megoldani a főntebbi bonyolult kérdés-komplexumot?”

„De igen” — felelte Sebestyén — „az a bonyo-

lult kérdés-komplexum csakis azért jött létre, mert az emberek nem fogadták meg azt a „szimpla mondatot”. Tessék csak egyszer alaposan átgondolni azokat a szavakat!”

„Nos, és Ön azt gondolja, hogy az emberiség a magáévá tudná tenni az említett elvet?”

„Mi közöm hozzá?” — felelte Sebestyén. — „Nekem csak az a dolgom, hogy betartsam!”

Az újságíró csalódottan távozott.

Egyik újság leközölte a különös párbeszédet. A szenzációt hajhászó közönség közelebbi részleteket akart hallani a rendkívüli munkásvezérről. Fényképészek, riporterek, leskelődtek a bérház környékén. Sebestyén észrevette szándékukat. Elkerülte őket. Így csak a katakomba előtt várakozó emberekről tudtak felvételeket készíteni. Ezek aztán a leghihetlenebb magyarázó szövegekkel ellátva jelentek meg a lapok hasábjain.

Egyszer autó állt meg a bérház előtt. Előkelő úr szállt ki belőle. Felkérte Sebestyént, hogy a magasabb körökkel is ismertesse meg szándékait és meghívta, hogy egy délutáni tea keretében tartson kis előadást szigorúan magasműveltségű érdeklődők számára . . .

Sebestyén kijelentette, hogy nincs kétféle evangélium: a legműveltebb körök sem eszelhetnek ki magasztosabbat, mint az ember egyesülését Istennel az Oltáriszentségben.

Fiatalember dühtől toporzékolva megfenyegette, mert békítő munkásságával megakasztja az elnyomott tömegek rohamos törtetését a földi boldogság után. Nem tűrhetik már soká, hogy megbontsa a proletárok egységét. Hamarosan út majd a leszámolás órája!

Sebestyén nyugodtan azt felelte neki, hogy éppen azon van minden erejével, hogy örömet,

boldogságot hozzon ezeknek a szerencsétlen embereknek az életébe. Azután hozzáfűzte:

„Kedves testvér, te túlságosan kisigényű vagy! Nagyon keveset kívánsz! Én annyira fel akarom fokozni az emberekben a boldogság vágyát, hogy magát az Istent kívánják meg és Vele egyesüljenek. Ha eljutottak majd arra a fokra, mosolyogni fognak az élet apró nyomorúságain és tánclepésekkel haladnak majd előre!”

„Ah igen!” — kiáltott a másik dühtől elfuladt hangon — „ez a folytonos fecsegés az Istentől!”

Sebestyén elszomorodott. „Tehát mégis csak igaz, hogy az Antikrisztus Isten fölé akar kerekedni . . . ”

„Úgy van” — ordított a másik — „vigyázz magadra, meg az Istenedre is! Antikrisztusnak éles, halálos fegyverei vannak! Ugyis csak akkor fogsz majd felhagyni fecsegéseddel, ha a halál némitja el hangodat!”

Sebestyén elmosolyodott és szelíden felelt:

„Amíg élek, meg van kötve a kezem. Majd ha meghaltam, sokkal veszélyesebb leszek számotokra!”

*

Sebestyén társai észrevették, hogy vezérük lassan felemésztyődik, mint a vízcsöpp a nap hevében. Kérlelték, hogy hagyja abba a munkát, hiszen majd gondoskodnak megélhetéséről.

Sebestyén azt kérdezte tőlük:

„Nem akarjátok-e, hogy továbbra is vezéretek legyek?” Amazok tiltakoztak a föltevés ellen.

„Nos, hát akkor hogyan kívánhatjátok, hogy ne dolgozzam tovább? Azért jöttem, hogy megmutassam, hogyan kell megszentelni a legalacsonyabbrendű munkát is. A megszentelt munka —

titka a megszentelt életnek. Hogyan tanítsalak titeket szent életre, ha nem mutatom meg példával, hogyan lehet megszentelni legegyszerűbb cselekedeteinket? Szeretném, ha néma lennék, hogy csak a tett, a cselekvés maradna meg számomra. — Láttam kocsiában édesdeden szunynyadó csecsemőt; ember ment el mellette és elkergette róla a legyeket. Valóban: ez a jelentéktelen tett, több volt, mint a dísztermekben, gyülekezetekben elhangzó összes szónoklatok! — Ha azt kérdezik tőletek „hol az Isten?“, feleljétek: „itt“ és tegyetek valami jót!”

János, Anszgár, Bernát és Pál gyönyörűen dolgoztak. Az emberek úgy gyűltek Sebestyén köré, mint a kis csibék a kotlós köré. Sebestyén kifürkészhetetlen mosollyal fogadta szenvedő embertársait.

Egyik gyár-udvar éjjeli felvigyázója azzal jött hozzá, hogy az elmúlt éjjel fényes emberi alakot látott lebegni a város fölött. Jóllehet nagyon elmosódott volt az egész jelenség a nagy távolság miatt, mégis felismerte benne Sebestyént.

Sebestyén megrémült és arra kérte az őrt, hogy hallgasson a dologról. De az már többfelé megemlítette úgy, hogy sokan felkeltek éjtszaka és kimentek a háztetőre, hogy ők is megláthassák a csodás jelenséget. Egyesek megrendülve tértek vissza és megesküdtek rá, hogy az őrnek igaza volt; mások a vállukat vonogatták.

A boldogság mámora szállta meg az embereket. Az utcákba titokzatos csend költözött, a járókelők halkabban lépdeltek . . .

Nyomorék, félig béna gyermekleány a lépcsőn kapaszkodott fölfelé. Sebestyén tűnt fel a fordulónál. A leányka felkiáltott, bénult lábára állott és

támolyogva, de szapora léptekkel odafutott hozzája és leborult előtte.

Ha az orvos nagyon is sejtetően egykedvű arckifejezéssel kelt fel a beteg ágya mellől, megjelent Sebestyén és erőt ontott magából forró lehetével. A betegek mélyet lélegzetek és új életre keltek.

„Isten, jóságos Istenem! — könyörgött Sebestyén — „ne tégy velem így, gyarló szolgáloddal!”

Isten hangját hallotta megcsendülni fülében: „Sebestyén szolgálám, ellenkezni akarsz az én akaratommal?”

*

Az élet ismét keservéssé vált. Munka és kenyér elfogyott. Az utcán éhségtől hajszott emberek hullámozgáltak vészes morajlással. A zúgó áradat megtört egyik utcasarkon, ahol hevenyészett emelvényen ismeretlen szónokok forradalomra, fosztogatásra, a zsarnokok eltiprására tüzelték az elkeseredett tömeget. A lázítók gyalázták, fenyegették Sebestyén nagy családját is, amelyben senki sem nélkülözött, ha csak néhányan jutottak is kereset-
hez. Sajnos, ebben a családban is akadtak árulók, akik titokban a rendbontókhoz csatlakoztak . . . zsirosabb konc reményében.

*

Egyik éjszakán magából kikelt férfiú jött a katakombába. Tétován szétnézett, majd Sebestyén felé tartott. Kezéből kiejtett néhány gyűrött bankót és azt dadogta:

„A falat kifordul a számból, ha enni akarok. Két óra hosszat lázasan mentem egyik élelmiszerüzlettől a másikhoz. De mindig azok lebegtek a szemem előtt, akik éheznek, míg én töltekezni akarok. Vendéglőben is hiába próbálkoztam. Egyet-

len csöpp sört sem tudtam meginni. Mintha vasmarokkal szorították volna össze a torkomat. Itt a pénz, amit el akartam titkolni előtted!"

Az összegyűltek szinte megdermedtek, mint a hullák. Halálos csend támadt. Ketten, hárman kiváltak a tömegből, Sebestyén elé léptek, kezükből pénz hullott. Lerogytak Sebestyén előtt, aki szeretettel szívére vonta őket. A szemlélők lezárult ajka lassan énekre nyílt, csillogó szemükbe forró könny toltult. Az ének mind szabadabban, mind hatalmasabban bontogatta szárnyát, végül is zúgva tört az ég felé:

"Téged Isten dicsérünk . . ."

Diadalmasan túlharsogta az ablakokból alázúduló förtelmes káromkodásokat . . .

*

Az utcáról megvadult horda nyomult az udvarra. Kövek röpködtek, bunkók suhantak meg a levegőben, lövések dörrentek: valamennyit Sebestyénnek szánták.

Sebestyén előlépett. Lénye bevilágította a homályos udvart. Kitérte karját és így szólt:

"Engem kerestek? Nem látjátok, hogy fegyvertelenül állok szemben veletek? Miért nem fogtok el?"

Egyszerre csend támadt minden oldalon. A támadók egymást nézegették, nem tudták mit tegyenek. Rekedt hang közbekiáltott:

"Még eljövünk érted! Össze fogunk tiporni! Nem felejtünk el!"

Sebestyén még két lépést tett előre és érdesen felelt:

"Az az óra el fog jönni . . . majd ha az Isten akarja. Én is, ti is csak eszközök vagyunk kezében."

A tömeg szétoszlott. Sebestyén imában töltötte az éjtszaka hátralevő részét.

*

Sebestyén még nem mutatta be hivei körében a legszentebb áldozatot . . .

Ágnes feldúlt arccal kérlelte, hogy hagyja el a várost, vagy legalább költözzék egyik békésebb negyedébe, mert ellenségei halálra keresik. Sebestyén így felelt:

„Itt ezen a helyen kell beteljesülnie mindennek. Azoknak azonban, akik félnek megmondhatod, hogy menjenek, amerre jobbnak tartják.”

A legközelebbi napon összes követőit egybehívta a katakombában. Többen már hiányoztak közülök.

Igy szólt hozzájuk:

„Többször kérdeztétek tőlem, honnan merítem erőmet. Most elárulom a titkot. Volt idő, amikor Isten lehellete szabadon, akadálytalanul hatotta át az emberi szíveket. Azonban az emberek „szabadságot” akartak és . . . elszakadtak az Istentől. Nézzétek csak a világ mily távol jár Tőle! — Mi azonban, akik vágyódunk Teremtőnk és végcélünk után, akarattunk által minden pillanatban magunkba szívhatjuk Isten erejét, lehelletét. Sőt Őt magát magunkba fogadhatjuk! Egybeolvadtunk Vele. Azért tisztuljunk meg előbb, nehogy méltatlanul menjünk az örömlakomára!”

Azon az éjtszakán együtt maradtak és imádkozva várták a hajnalt. Amint a szürkület fakó színeit rászórta a kopott falakra, Sebestyén templomába vezette őket és ünnepi ruhában megjelent előttük a mellékoltárnál. A fagyos levegő meglángyosodott az áhitat tüzétől, az oltár két gertyája titokzatos erővel sugározta fényét, — kezek,

fejek, testek ködös távlatba mosódtak el, csak a lélek, a boldog öntudatra ébredt lélek, élt diadalmasan, ragyogva, megittasulva.

Sebestyén az oltárnál állt. Lénye csodálatosan elhalványult, szinte felolvadt valami kimondhatatlan jóleső, átható fényben, hangja kristályosan, elbűvölően csengett, a szent Ostya mint valami csillag emelkedett a magasba, a tér korlátai a végtelenbe olvadtak, a földöntúli csend mámorító szózáttá duzzadt. Isten ellenállhatatlan erővel vonzott, és a lelkek megrészegülve tolongtak feléje a mindent győzedelmesen átfogó testvériség érzetében egyesülve.

Ellentétek, különbségek semmivé lettek. Nem látszott többé „te” vagy „ő”, csak „mi”. Eddig idegenek meghitt barátokként mosolyogtak egymásra.

Sebestyén hívei ezzel a rejtelmes lelki derűvel tértek vissza az utcára. Némán lépdeltek. Tűnődtek.

Tehát . . . ez volna az a világ, amelyikből jöttek? Nem, nem, hiszen annyira idegen benne minden! Szélesre tátott, kiabáló szájak, fenyegető öklök, gyilkoló tekintetek . . . hiszen mindez oly nevetséges! Vagy ezek a rém-bálványok töltötték el őket valaha félelemmel? — Miért szaladgálnak annyira az emberek? Nem mulatságos-e az ilyen céltalan futkosás? Miért ordítognak, szitkozódhatnak? — Miért verődnek tömegbe, hogy rombolva, pusztítva hömpölyögjenek tova, mint a sistergő láva? — De hát hova, merre visz útjuk? — Fegyvereket töltögetnek, szuronyokat lóbálnak, rikító-vörös zászlókat lobogtatnak: „Harcra föl! Ez a harc lesz a végső!” . . . Ó, szerencsétlenek! nem esztelenség-e, minden harc, amely nem Istenért folyik? . . .

Lucifer csatlósai kiadták a jelszót. A szemekben fekete tűzvész gyulladt, árúházak ablakai csörömpölve zúzódtak pozdorjává; ruha-kötegek, ládák, butorok, drága vázák zuhogtak ismét az utca-kövezetre, kisiklasztott villamosok heverték romokban, autók roncsai állták el az utat. A tömeg örvongve tombolt. Bankok páncélszekrényeit szétrobbantva könyökig markolt az, aki érte, az értékpapirokban, rúgva-harapva védte zsákmányát.

A romokból torlaszok emelkedtek. Feslett némberek vihogva járták a táncot cafatokra szakadt ruhában, férfiak kalapjukkal mérték bort óriási hordókból. Véresre marták egymást semmiséggért. Kézibombák tompa dörrenését, az áldozatok velőthasító üvöltése követte. Két bomba gyanútlan katonát is darabokra metélt, felismerhetetlen hullájukon gyerekek ugrándoztak. Ebek menekültek elnyújtott vonítással . . .

Sebestyén a katakombákba akarta visszavezetni híveit, de a böszült tömeg szétkergette őket. Azért meghagyta nekik, hogy ki-ki térjen vissza lakására. A hívek azonban vezérüknél kívántak maradni és egymás után szállingóztak a katakombába. Szorosan köréje gyülekeztek és esedezve néztek rája, mintha tőle várnának segítséget.

Sebestyén szilárd, érces hangon imába kezdett. Istenbe merült lénye úgy tűnt fel az óriási felfordulásban, mint a fergeteg idején békésen pislákoló kicsi mécses.

Gépfegyverek vészes kattogása orkánná növekedett, ágyúlövések, közeli robbanások remegtették meg az egész házat.

„Nem védelmet kérünk” — esdeklett Sebestyén égre emelt szemmel — „nem a magunk életét féltjük. Színed előtt térdreborulva azokért

könyörgünk, akik odakint öldöklik egymást. Mentsd meg a lelküket! Adj örökre lezáruló szemükbe csak egyetlen szikrát mérhetetlen világosságodból! Engedd, hogy lelkük utolsó élett villanása a fölséges rendeltetés felismerése legyen! Édes Isteneim, jóságos Atyánk, vond magadhoz őket! Hiszen látod: nem tudják, mit cselekszenek!"

Hívei némán függtek ajkán. Sebestyén lényének varázsa lenyűgözte őket: hangtalanul ismételték a vezér fönséges hattyúdalát . . .

Közben gyors egymásutánban mind több embercsoport nyomult az udvarra. A gyűlölet, düh és bor mámore fűtötte őket. Csapzott hajuk szinte rémületessé torzította állatias arcukat? hangjuk felismerhetetlen hörgéssé szintelenedett, remegő kezük töltött fegyvereket lóbált görcsös szorítással.

Asszonyok őrjöngve köpdöstek. Két néember azzal hálálta meg Sebestyén hajdani jóságát, hogy köveket, üvegeket, szemelet zúdított rája. Valamennyien üvöltöttek, mint a . . . farkasok . . . és fogukkal szerették volna széttépni gyűlölt ellenfelüket.

Fiatal vezetőjük előlépett és így kiáltott a kis gyülekezet felé:

„Keresztények válasszatok! Ha igazán a leigáztottakat, kítaszítottakat, a szegényeket és nyomorgókat szeretitek, akkor itt a helyetek minálunk! Hadd lássuk, nem képmutató szószátyárok vagytok-e! Ragadjatok fegyvert! Útotta a szabadulás órája! — Ha azonban az elnyomókhoz húz szívetek . . ."

„Hagyd abba!" — vágott szavába Sebestyén „Nem tudod-e, hogy fegyverek nem hozhatnak megváltást?" „Mi nem gyűlölködünk, mi csak szeretni tudunk!"

A megzavart szónok odaugrott eléje és öklével belevágott az arcába.

„Na, próféta, ha van bátorságod, hát védekezz!”

„Nem gondolod, hogy nagyobb bátorság kell ahhoz, hogy gyalázkodásaidat eltűrjem, mint ahhoz, hogy védekezzem, vagy hogy elsüssem a fegyvert?”

„Én is itt vagyok!” sipította egy asszony és bunkóval homlokon vágta.

„Van még bátorságod? Még mindig tart a mersz?” — kiáltozták mások és végigverték rajta.

„Na, hadd lássuk: meddig tart a bátorsága” — röhögött egy suhanc és töltött pisztolyát Sebestyén arcába szögezte.

„Vigyázz próféta, meg van ám töltve! No hát van-e még bátorságod?”

Elsütötte. Sebestyén a durranásra megingott, összeesett. A csöcselék ujjongva tombolt.

„Úgy kell neki! Csak folytassátok! Meglássátok, hogy fog a próféta még rimánkodni!”

„Igen . . . könyörgöm . . . ezekért itt” — kiáltott Sebestyén és kinyújtott karjával híveinek csoportjára mutatott.

„Nem! Magadért könyörödj!” röhögtek azok karban.

Kössétek a lámpavashoz! — kiáltott közbe egy néember. „Hiszen Sebestyénnek hívják! Mint azt a másikat, akit nyilakkal spékeltek föl! Ezt majd golyókkal fogjuk átliggetni!”

Felkapták, az udvar közepére rángatták és hozzákötözték a rozsdás lámpavashoz. Híveit rugásokkal szorították egyik sarokba, siránkozásukat ökölcsapásokkal hallgattatták el.

Sebestyén égre emelte szemét. Ruhája cafatokban lógott rajta. Szinte átszellemült tagjainak hihetetlen soványsága megdöbbenetle a dühöngő csöcseléket. Némán, megtorpanva néztek rája.

„Gyáva kutyák!” — kiáltott egy utcalány. „Hát nem mertek nekimenni?”

Kiragadta a pisztolyt egyik suhanc kezéből és kétszer Sebestyénre lőtt. Az egyik golyó feltépte combját.

„Miért nem sírsz!” kiabált a söpredék-személy toporzékolva.

A vér még jobban felbőszítette az embereket. A bódultságig ordítottak, hogy elhallgattassák a szívükben ébredező részvét gyenge szavát. Lövések dörrentek el egymás után. Közben gyalázatosan gunyolódtak:

„Még mindig van bátorságod? Még mindig? Még mindig nem akarsz rimánkodni?”

„Uram” — szólt Sebestyén remegő ajakkal, hangja úgy hangzott, mint a haldokló madárka panaszos búcsúdala — „engedd, hogy vérem termékeny legyen! Uram! Uram . . .”

Tagjai elernyedtek, teste megvonaglott, összesuklott.

. . . Tébolyodott kacaj szakadt fel a közelben az utcalány ajkáról, hogy azután bele vesszen a sírógörcs vérfagyasztó sikoltásaiba . . .

Egyik férfiú tompán dadogta: „Talán . . . talán . . .”

A gyilkosok behúzták fejüket. Valamennyien azon voltak, hogy eldugdossák fegyvereiket. Dermesztő csend feküdt az udvarra. A körülállók egymás után lopakodtak ki az utcára . . .

A némbor ott vonaglott a földön. Lassan magához tért kinos görcséből. Kezét végighúzta feldult arcán.

„Hát senki sem segít rajtam?” — nyöszörögte, mint valami kicsiny gyermek.

Az a két-három ember, aki csak akkor ocsudott föl dermedtségéből, hogy eltűnt társai után tartson, vállvonogatva felelte:

„Mi közünk hozzád? Magad lássad!”

Két tétovázó ember ácsorgott még az udvaron gondolatokba merülve. Végre egymásra néztek, megértőleg intettek fejükkal és óvatosan, gyengéden lefejtették Sebestyén holttestét a lámpavasról.

A hívek lassan előjöttek a sarokból. Az utcáról még behangzott a dulakodás zaja, de hangját elnyomta a hívek diadalmas imája:

„Szent Sebestyén, könyörögj érettünk!”

Gyengéden felemelték és ünnepi menetben megindultak vele:

„Szent Sebestyén, könyörögj érettünk!”

Sebestyén csepegő vére piros nyomokat hagyott útjukon. A két férfiú követte a nyomot . . .

Az utcalány még mindig ott kuporgott a piszkos köveken és a szemétkben turkált merev újjaival. Bambán nézte a szemétkben kivirágzó vér-rózsákat.

„Látom . . . a vetést” — suttogta magában.

„Látom a bontakozó rügyeket . . . Növekednek . . . megsokasodnak . . . százszoros termést hoznak . . . Erdő susog valahol . . . emberek erdeje . . .”

Azután újból nyöszörgésbe fogott:

„Ki könyörül meg rajtam?”

A katakombából hatalmasan harsant feléje:

„Szent Sebestyén, könyörögj érettünk!”





Müller Lajos S. J. egyéb művei:

1. Ne mentegesd magad. (A gyakori szentáldozásról.)
2. A Negyedik parancs (tótul is).
3. Az isteni gondviselés (tótul is).
4. Ima és gondviselés.
5. Lehet-e keresztény ember szoc. demokrata?
6. Az Első parancs (2. kiadás).
7. A Második parancs (2. kiadás).
8. A Harmadik parancs.
9. A Negyedik parancs (más, mint fent).
10. Az Ötödik parancs.
11. A Hatodik és Kilencedik parancs.
12. A Hetedik és Tizedik parancs.
13. A Nyolcadik parancs.
14. Az Ányaszentegyház öt parancsa.
15. Az isteni erények I. (A hit és remény).
16. Az isteni erények II. (A szeretet).
17. Az isteni malaszt.
18. A keresztség.
19. A bérmlás.
20. Az Oltáriszentség.
21. A penitenciatartás.
22. Az utolsó kenet.
23. Az egyházi rend.
24. A házasság.
25. A keresztény házasság különös tekintettel az 1918-ban életbelépett egyházjogra.
26. Jegyesoktatás.
27. A római index.
28. Ima és hivatás (Lintelo után). Elfogyott.
29. Jézus Szíve tisztelete (30 elmélkedés, 2. kiadás, lengyel nyelven is).
30. A boldogság útja.
31. Általános és részletes lelkiismeretvizsgálás (3. kiadás).
32. A jó Isten kórháza (németül is, 3. kiadás).

- 33. Elmélkedések a székesfehérvári egyházmegyei zsinaton.
(Elfogyott.)
- 34. Szentlélek novéna.
- 35. P. Bernhardt S. J. élete.
- 36. A sziklán épült kincsház.
- 37. Leányhivatások.
- 38. Aszkétika.
- 39. Nagyigéret.
- 40. Családfelajánlás.
- 41. A kis titok.
- 42. Leánybarátkozások.
- 43. Mi lesz a vége?

Kaphatók a Korda Rt. könyvkereskedésében
Budapest, VIII., Mikszáth Kálmán-tér 3.

